
ACTE D'INVESTIDURA
DE DOCTOR *HONORIS CAUSA* AL:

Molt Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley,
President de la Generalitat de Catalunya
(1980 - 2003)

Universitat Ramon Llull

Edita: Universitat Ramon Llull

Rectora: Dra. Esther Giménez-Salinas
Vicerector acadèmic/secretari general: Josep Gallifa

Coordinació Editorial:
Gabinet de Comunicació URL

Disseny i Compaginació:
TURN - Enric Maria

Impressió i Enquadernació:
Romagraf, S.A.

Barcelona, gener de 2004

Dipòsit legal:

SUMARI

- 1** Acta de nomenament del Molt Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley,
President de la Generalitat de Catalunya (1980 - 2003) **Pàg. 5**
- 2** Elogi dels mèrits del Molt Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley,
a carrec del Dr. Àngel Castiñeira, professor del departament
de Ciències Socials d'ESADE. **Pàg. 7**
- 3** Elogio de los méritos del Muy Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley,
a cargo del Dr. Àngel Castiñeira, profesor del departamento
de Ciencias Sociales de ESADE. **Pàg. 21**
- 4** Discurs del Molt Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley,
President de la Generalitat de Catalunya (1980 - 2003) **Pàg. 36**
- 5** Discurso del Muy Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley,
Presidente de la Generalitat de Catalunya (1980 - 2003) **Pàg. 46**
- 6** Discurs de l'Excma. Sra. Esther Giménez-Salinas,
Rectora de la Universitat Ramon Llull. **Pàg. 56**
- 7** Discurso de la Excma. Sra. Esther Giménez-Salinas,
Rectora de la Universitat Ramon Llull. **Pàg. 69**

1

ACTA DE NOMENAMENT DEL
MOLT HBLE. SR. JORDI PUJOL I SOLEY,
PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
(1980 - 2003)

La Junta Acadèmica de la Universitat Ramon Llull,
a proposta de l'Escola Superior d'Administració
i Direcció d'Empreses ESADE,
en la sessió de 10 de juliol de 2003,
va prendre l'acord de concedir el grau de doctor
honoris causa de la Universitat Ramon Llull
al Molt Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley.

2

ELOGI DELS MÈRITS DEL MOLT HONORABLE
SENYOR JORDI PUJOL I SOLEY, A CÀRREC
DEL DOCTOR ÀNGEL CASTIÑEIRA, PROFESSOR
DEL DEPARTAMENT
DE CIÈNCIES SOCIALS D'ESADE

Molt Honorable Senyor, Excel·lentíssima i Magnífica Senyora, distingides autoritats acadèmiques,

Tinc l'honor i el goig d'haver de glossar la trajectòria personal del Molt Honorable Senyor Jordi Pujol i Soley, al qual volem conferir avui el grau de doctor honoris causa de la nostra Universitat. Els he de confessar, però, que la intensitat de la seva vida pública i la magnitud dels seus assoliments són de tals dimensions que per força el glossador se sent, d'una banda, aclaparat per l'encàrrec i, d'una altra, conscient de les insuficiències i limitacions de la seva *laudatio*. Els demano, doncs, que, des de la coneixença compartida del personatge, excusin d'antuvi les inevitables llacunes d'aquesta breu exposició.

D'altra banda, no cal dir que la naturalesa d'una *laudatio* consisteix a intentar ordenar els mèrits que justifiquen o avalen la concessió del grau de doctor honoris causa a una persona. Per aquest motiu fóra improcedent que, donat el perfil eminentment polític de Jordi Pujol, intentés per la meua part aprofitar l'oportunitat per incloure-hi les discrepàncies o fins i tot les crítiques a algunes de les seves decisions. Com diria el clàssic, l'apartat de les crítiques "avui no toca". El mateix President ha parlat sovint de les "grandeses i misèries de la política". L'acte d'avui en vol subratllar, evidentment, les grandeses.

La trajectòria de Jordi Pujol respon a la persistència i tenacitat d'unes conviccions, també al guió d'una ambició i al que podríem considerar una obstinada missió personal, la de construir una Catalunya plena socialment i política en el marc històric i traumàtic d'una Catalunya derrotada i devastada pels desastres de la guerra i pel franquisme. Estem parlant d'una "llarga rastellera de petjades", del fil roig d'una vida dedicada al camí de la reconstrucció i la conscienciació nacional. El fil roig de la seva actuació -dirà Pujol- és el nacionalisme personalista, entès com una política, però també com una ètica i com una manera de fer.

A manera de resum, voldria presentar quatre etapes en aquest llarg itinerari personal: a) l'etapa de l'activisme cívic, b) l'etapa d'allò que el mateix Pujol anomenarà "fer país", c) l'etapa de "fer política" i, finalment, d) la llarga i reeixida etapa de "fer govern".

1 ACTIVISME CATALANISTA I ANTIFRANQUISTA: LA MILITÀNCIA CÍVICA (1946-1963)

A banda de la important educació familiar, el jove universitari Jordi Pujol es forma sota la influència del catalanisme democràtic, cívic i progressista d'arrel cristiana de postguerra que s'encarna en diversos grups d'acció cultural, d'alguns dels quals arribarà a formar part activa: el Grup Torres i Bages (s'hi integra el 1946), la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat i de Virtèlia (1947), la decisiva etapa en el CC (1954), i amb el mestratge de grans referents intel·lectuals com ara Raimon Galí, Joan Sales o Josep Benet, entre altres. Com ell mateix ha deixat escrit, es tractava d'una militància clandestina d'inspiració nacionalista i democràtica que es concretava en diversos terrenys: el polític, el cultural i el de l'acció. El fruit d'aquests anys de formació i d'activisme cívic serà clau en la forja del seu lideratge futur. Esmentem almenys alguns assoliments bàsics:

- Una bona preparació acadèmica i intel·lectual: llicenciatura en Medicina, domini de llengües, passió per la geografia i la història catalana i universal (llegeix, entre altres, Ferran Soldevila, Pierre Vilar i Jaume Vicens Vives); la influència del personalisme comunitarista i dels renovadors cristians, molts d'ells francesos (Péguy, Mounier, Maritain, Saint-Exupéry, però també Bergson o Kazantzakis...); la lectura àvida de diaris estrangers (francesos, alemanys, italians, anglesos); un interès notable per la demografia i la immigració (llegirà o seguirà de ben a prop des de Josep Antoni Vandellós i Francesc Candel, en aquests anys, fins a Anna Cabré o Sami Nair, ja en el present).
- El coneixement exhaustiu del territori català i el contacte personal amb els líders cívics comarcals.
- La capacitat per saber vertebrar els sectors del catolicisme i del catalanisme amb grups culturals, procedents de l'escoltisme, grups resistencials o grups d'acció social.
- I, finalment, en els darrers anys d'aquesta primera etapa (1957-1960), els seus primers escrits ideològics (*Fer poble, fer Catalunya*, 1958), que apunten ja el pla sistemàtic de construcció catalana i catalanista de tota la seva trajectòria, també els primers textos sobre la immigració i la qüestió social i el seu protagonisme en les campanyes resistencials: des de l'afer Galinsoga (1959), la redacció del manifest

Us presentem el general Franco (abril de 1960), fins a la participació en els fets del Palau de la Música de Barcelona (20 de maig de 1960), que li comportarà la detenció, la tortura, el consell de guerra sumaríssim i la condemna per “rebel·lió militar” a set anys de presó, que acomplirà parcialment a Torrero, Saragossa (dos anys i vuit mesos, fins al novembre del 1962), i el confinament per nou mesos a Girona (fins al juliol de 1963).

Fets, aquests darrers, que el convertiran, per a importants sectors socials del país, en el símbol d’una nació oprimida i, des del punt de vista personal, en el referent i model de combat de molts catalanistes (som, doncs, a les arrels del que Jaume Lorés anomenarà “pujolisme”).

2 FER PAÍS (1964-1974)

A partir de 1964, coincidint amb el retorn a Barcelona després del seu confinament a la ciutat gironina, aquest activisme cívic del jove Pujol es traduirà en una nova línia d’actuació, en la consigna de “fer país”. L’eficàcia del “fer país” se sustenta per al jove Jordi Pujol en la fe en la dimensió religiosa de l’home, una fe en Déu, en els homes, en Catalunya i en el propi projecte personal. Aquest projecte inclou dos punts: la construcció del país i la creació d’un terreny central, integral i no parcial (la suma del que ell mateix anomenarà els tres catalanismes: l’econòmic, el social i el cultural).

Es mantindran les mobilitzacions (com, per exemple, la seva col·laboració en la campanya “Volem bisbes catalans” de 1966; les campanyes Pompeu Fabra, “Català a l’Escola”, o el patrocini de la candidatura d’Espriu al Premi Nobel), les reunions amb col·lectius professionals, les visites a comarques, la promoció d’estudis socioeconòmics sobre la immigració i d’enquestes sobre l’ensenyament, les beques a estudiants; però s’accentuarà sobretot l’etapa de les realitzacions concretes, la vocació de construir, de “posar cada dia un maó”, “d’ajudar a fer”, d’arribar al carrer, la necessitat d’impulsar grans iniciatives institucionals: iniciatives editorials, discogràfiques, cinematogràfiques, radiofòniques, sindicals, pedagògiques, periodístiques o econòmiques. Fer país, vol dir, per Pujol, ser emprenedor, construir des de la societat civil i de manera sistemàtica modernes infraestructures vertebradores de la nació catalana, xarxes diversificades, prou potents, reals i

concretes per a donar vida a un marc comunitari ple, per a transformar i recatalanitzar les condicions materials i culturals de vida dels catalans. La voluntat de ser, doncs, no té sentit sense la voluntat de fer i sense la voluntat d'ajudar a fer. És l'època en què escriu *Construir Catalunya*. L'activista es convertirà en aquell que proporciona als altres instruments i punts d'arrencada per a l'acció, en el creador d'infraestructures bàsiques que possibiliten l'acció.

Deixin-me esmentar només algunes d'aquestes iniciatives que, de ben segur, molts de vostès recordaran. Crea Banca Catalana (1959), col·labora econòmicament en la fundació del projecte pedagògic de Rosa Sensat (1965), crea el Centre d'Informació, Recerca i Promoció (CIRP, 1965), edita *Oriflama* (1969), és principal accionista d'*El Correo Catalán* (1970), reflota la greu crisi de la *Gran Enciclopèdia Catalana* (1969-1971), és principal accionista de l'empresa editora del setmanari *Destino* (1975), funda i impulsa les Edicions Catalanes de París.

3 FER POLÍTICA (1974-1980)

La tercera etapa de l'itinerari públic de Jordi Pujol correspon al que ell anomena "fer política". El 17 de novembre de 1974, després d'uns anys de silenci, davant una assemblea d'un centenar de persones reunides a Montserrat, Pujol afirma que "és hora de fer política [...]. Cal que ens creem una mentalitat política, i no només de fer país". Aquell dia es funda Convergència Democràtica de Catalunya (CDC). Poc temps després (el 21 de gener de 1975) aquella decisió es farà pública aquí, a ESADE, en l'auditori d'aquest mateix centre que avui ens acull, on instarà la gent a entrar en el joc polític. El *fer política* tindrà diverses traduccions. Voldria esmentar-ne dues: a) la creació d'un partit (el "pal de paller") i b) l'elaboració d'un cos doctrinal ideològic.

3.1 L'acció de partit

Jordi Pujol fou un dels fundadors de CDC, n'ha estat el secretari general i avui n'és el president. Pujol dissenya un partit nacionalista i alhora moviment polític interclassista d'àmplia base, ben implantat i compensat territorialment, inicialment d'orientació socialdemòcrata (s'anomenava plataforma política de centreesquerra) i després també aglutinador de gent d'idees liberals, democratacristianes i

liberalconservadores, que aspira a crear una societat del benestar i a constituir-se en l'eix vertebrador de la vida política de Catalunya; és a dir, a esdevenir una força nacionalista central i centrada que recuperi el lideratge que en el seu moment van tenir la Lliga i Esquerra Republicana, amb una forta capacitat de convocatòria i d'acció. Ell mateix l'anomenarà "el pal de paller": "un terreny central on molts homes d'ideologies diferents, procedents de camps d'actuació molt diversos (cultural, econòmic, social, etc.) puguin coincidir i col·laborar en iniciatives positives per a la totalitat del nostre poble" (1969), una formació nacionalista forta, "un partit de gent", que suma i intenta no restar, que vol unir i no excloure, que aspira a convertir-se en espai central on conflueixen els interessos, les inquietuds, les il·lusions i les necessitats de la majoria de ciutadans, en força serena i constructiva que admet tots aquells que volen treballar per al país.

Són fites destacables en el desenvolupament d'aquesta tasca, l'important creixement continuat de la militància, la implantació en tot el territori, la gran i progressiva ampliació de l'espai electoral, la consolidació organitzativa (territorial i sectorial), la coalició (setembre del 1978) i després federació (abril del 2001) amb UDC, la professionalització de les estructures de govern, la coordinació entre els òrgans de partit i, després, les instàncies de govern, la creació d'un grup parlamentari a Madrid (Minoria Catalana) fort, decisiu, d'estricta obediència i voluntat nacional, que ha volgut evitar sempre hipoteques exteriors, i finalment la decisiva intervenció del mateix Pujol en la renovació i rejuveniment del partit i en el relleu encarnat en tot un equip de gent encapçalat per la figura d'Artur Mas.

3.2 L'ideòleg

La construcció d'un cos doctrinal o de testimoni ideològic la comença molt abans de la transició, als anys seixanta, coincidint en part amb el temps del seu captiveri, i quedarà plasmada en diversos escrits clandestins (*Fer poble, fer Catalunya*, 1958), alguns textos sobre immigració començats el 1958 i després publicats a *La immigració, problema i esperança de Catalunya* (1976) (*Des dels turons a l'altra banda del riu*, escrit de presó 1961-1963; *Construir Catalunya*, 1965), algunes conferències impartides els primers anys de la transició i recollides en el llibre *Una política per Catalunya* (1976). I després, ja durant el seu mandat com a president de la Generalitat, els més de trenta volums de *Paraules del President* i molts altres llibres que han aplegat el seu pensament i les intervencions de tota mena.

Els elements bàsics que configuren el pensament de Pujol són l'obertura ideològica, la voluntat de construcció nacional i la mentalitat de govern. Tenir mentalitat de govern implica tenir una concepció global, una visió de conjunt i de futur del país, bastir un projecte ben definit i estructurat, elaborar un pensament polític propi allunyat de l'intel·lectualisme, que permeti l'acció creadora, fer coses concretes però amb ple sentit d'unitat, de vertebració. La coherència ideològica restarà sempre supeditada a aquest treball pràctic en nom de l'interès general.

Aquest projecte inclou diversos punts: sobreviure a la derrota, mantenir la voluntat de ser, consolidar una personalitat nacional bàsica ben definida, salvar la llengua, reivindicar les llibertats democràtiques i les institucions nacionals, donar cohesió i eliminar la injustícia social, apostar pel sentit comunitari i per la promoció integral de la persona, enfortir l'economia, afavorir la integració dels catalans d'adopció, transmetre uns valors bàsics (la llibertat, la seguretat econòmica i social, la igualtat d'oportunitats, l'estímul de la iniciativa privada, el pluralisme) i tenir capacitat de projecció, d'obertura universal.

Aquest nacionalisme (*personalista*, amarat de l'humanisme cristià; *autonomista*, o almenys no rupturista en relació amb Espanya, i *uropeista*) es tradueix, en el seu llibre *Construir Catalunya*, en la voluntat de posar en marxa tres dimensions del catalanisme: el dinamisme econòmic, les transformacions socials i la defensa de la llengua i la cultura catalanes. Les tres vessants del catalanisme coincideixen en la funció d'oferir un servei eficaç a les persones i es tradueix en un conjunt de missatges bàsics:

- el reforçament de la identitat i la cohesió nacional: la voluntat de ser;
- un nacionalisme democràtic, pacífic, obert i integrador, que afirma que "és català aquell que viu i treballa a Catalunya i vol ser-ho", que no ha renunciat mai a transmetre a les noves generacions un sentiment patriòtic, un compromís actiu amb el país;
- un discurs cívic fort que ultrapassa l'àmbit polític per penetrar en l'àmbit dels valors, del compromís moral i de la defensa clara de la societat civil;
- un model socioeconòmic benestarista que vincula modernitat, progrés i europeisme.

4 FER GOVERN (1980-2003)

Sens dubte, el fet que ha determinat la projecció de Jordi Pujol ha estat la seva acció de govern com a president de la Generalitat. És una etapa coneguda i que ara no tractaré en detall. Deixin-me, això sí, destacar de manera telegràfica alguns dels mèrits que considero més rellevants. Els agruparé amb relació a tres punts: a) l'acció de govern pròpiament dita, b) la definició d'un model de relació amb l'Estat i c) la projecció europea i mundial.

4.1 L'home de govern

Fou diputat a Corts Generals per Barcelona el 1977 i el 1979 i conseller de la Generalitat provisional en l'etapa Tarradellas.

En l'àmbit autonòmic ha exercit una hegemonia inqüestionable: sis victòries electorals consecutives: 1980, 1984, 1988, 1992 (les tres darreres amb majories absolutes), 1995 i 1999. Victòries que vénen a coincidir amb el major període d'autogovern en la història moderna de Catalunya i amb la consolidació dels seus trets institucionals bàsics: el reconeixement del català, l'assumpció de competències, la gestió de tots els serveis bàsics, etc. De Pujol és el mèrit de situar i mantenir el catalanisme en l'espai central de la política. Es tracta d'un mandat excepcional i segurament irrepètible que inclou una dimensió fundacional atès que és l'únic president català que ha gaudit d'una llarga continuïtat ininterrompuda i de la possibilitat d'exercir una acció de govern normal (Miquel Caminal i Joan B. Culla han dit d'ell que és l'única figura del catalanisme polític contemporani que ha llaurat, ha sembrat, ha segat i ha pogut gaudir de la collita). Per tant, podem considerar que és el primer a liderar un govern català en la contemporaneïtat, de manera sorprenentment perllongada, i que ha deixat el càrrec voluntàriament.

Una part d'aquest èxit prové de la seva dedicació total al país, convertida gairebé en missió o devoció, i d'un contacte constant amb la gent, una vocació pública extrema, una imparable capacitat per preguntar, per voler-ho saber tot, per estar ben informat. *A fer país, fer política i fer govern caldria afegir fer territori*: una manera directa i gens protocol·lària de captar el pols reals del país. Jordi Pujol és també un gran dominador dels diferents registres de comunicació i seducció: el registre popular, el parlamentari, l'intel·lectual, el mediàtic, cosa que ha afavorit aquests contactes amb la gent.

Ha normalitzat Catalunya com a nació (com ell mateix diu, aquests 23 anys han estat uns anys de treball sistemàtic de construcció del país, de construcció nacional, de vertebració institucional en tots els àmbits: docent, universitari, empresarial, social, sanitari...); ha liderat la primera etapa d'autogovern democràtic després de la dictadura franquista; ha presidit l'etapa de desenvolupament, institucionalització i aplicació de l'Estatut; ha consolidat l'autonomia de Catalunya; ha mantingut i elevat la dignitat de les institucions catalanes i n'ha intentat desenvolupar al màxim les competències; ha afavorit la seva estabilitat interna, la convivència pacífica (fent un país per a tothom, per als sis milions); ha reforçat el sentiment d'identitat com a poble; ha transformat el país i l'ha fet més equilibrat territorialment, més competitiu econòmicament, més cohesionat socialment; ha estat el primer referent de les autonomies espanyoles i de moltes regions europees.

Alguns d'aquests mèrits resten plasmats en l'acció de govern concreta: la creació d'una nova administració autonòmica, l'èxit de TV3 i Catalunya Ràdio, el mossos d'esquadra, l'escola de policia, les infraestructures educatives i sanitàries, les depuradores, l'aposta pel desenvolupament d'un contracte social integrador, les millores de les comunicacions, l'equilibri territorial, l'impuls a la política lingüística i al desplegament del procés de normalització del català. Ha impulsat i defensat l'economia productiva, ha modernitzat el teixit industrial, ha contribuït a crear un entorn favorable per a les inversions. Ell va autoritzar la fusió de la Caixa de Pensions i la Caixa de Barcelona per crear el que avui és "la Caixa" (la tercera entitat financera d'Espanya i la primera quant a participacions empresarials), va impulsar la creació de l'Institut de l'Empresa Familiar, amb seu a Barcelona, que aglutina totes les grans empreses familiars catalanes i espanyoles i, en bona part, ha liderat el paquet de reformes que ens han permès integrar-nos a la UE i a l'economia global i assolir un gran progrés econòmic i social.

Pujol ha patentat i divulgat el "model català", una combinació reeixida de diversos elements: la defensa pacífica i democràtica de la pròpia identitat nacional, la capacitat d'integració (*welcome society*), l'oferta generosa d'oportunitats de promoció personal i social i l'obertura al món ("el nostre món és el món"). En definitiva, el model català forma un quadrat màgic que combina identitat, acollida, progrés i cosmopolitisme i que ha fet del nostre un país dinàmic, obert i vertebrat, amb capacitat per recuperar l'autoestima i per projectar-se cap enfora.

L'èxit d'aquest model s'ha degut, en bona part, a la gran projecció internacional de Pujol i a la voluntat de tenir una política exterior pròpia (ha fet 387 viatges oficials a l'estranger, la qual cosa representa haver donat la volta al món en 45 ocasions; en l'àmbit espanyol ha participat en 232 actes polítics a Madrid i ha

visitat totes les comunitats autònomes tret de Castella-la Manxa i les Canàries; ha obert diverses oficines de la Generalitat a l'estranger). Això ha ajudat a situar Catalunya en el món i a donar-li prestigi. Pujol ha estat, sens dubte, l'ambaixador de Catalunya, el que millor ha sabut vendre la marca Catalunya.

4.2 L'estadista (sense Estat propi)

Jordi Pujol ha estat també un protagonista clau de l'èxit de la transició democràtica espanyola: ha manifestat en tot moment la lleialtat a la Constitució i a la Corona, un elevat sentit de la responsabilitat (dos exemples: la seva decidida intervenció radiofònica la nit de l'intent de cop d'estat el 23-F de 1981, després de parlar amb el rei, que tranquil·litzà la ciutadania i va saber infondre serenitat i confiança; igualment s'ha coresponsabilitzat en la lluita contra el terrorisme d'ETA cooperant amb les forces de seguretat de l'Estat i amb l'Ertzaintza, posant a la seva disposició el cos de Mossos d'Esquadra i intercanviant amb ells informació), una contribució permanent a la governabilitat i l'estabilitat espanyoles en un temps d'incertesa respecte del futur de l'Estat espanyol, una cerca constant del consens i del manteniment del marc de convivència, una contribució cabdal a la creació de condicions per a l'ingrés espanyol en les institucions europees i, més en concret, en la zona euro (afavorint la creació d'ocupació, reduint els tipus d'interès i la taxa d'inflació). Aquest mateix context de consolidació de la democràcia a Espanya ha fet que el nacionalisme català liderat per Pujol hagi passat de ser un element significatiu però menor del sistema polític espanyol a esdevenir un element imprescindible per a l'estabilitat, la moderació i l'equilibri d'aquest mateix sistema. Quan avui alguns afirmen que Espanya és un país normalitzat, hem de recordar que ho és també, en bona part, gràcies a aquesta contribució catalana.

Jordi Pujol ha desenvolupat un model propi de negociació amb Espanya: el pactisme, des d'una relació bilateral govern autonòmic - govern central que ofereix suport parlamentari al Congrés (a UCD, PSOE i PP) però sense arribar a implicar-se en el govern espanyol (allò que algú ha definit com l'estratègia d'ésser-hi sense ésser-hi), el gradualisme possibilista i realista, la moderació, el pragmatisme, l'estratègia del "peix al cove" basada en la utilització conjuntural de la seva capacitat d'influència quan no hi ha majories absolutes per a l'obtenció o la transferència de nous recursos i competències per al desenvolupament estatutari, per a l'assoliment d'una lectura més favorable del marc competencial autonòmic, per a la millora del sistema de finançament de la Generalitat, per a la reducció de les tensions jurisdiccionals amb el Tribunal Constitucional... Algunes d'aquestes

estratègies propugnades per Jordi Pujol no han donat, potser, els resultats previstos, però no per això ha deixat mai de buscar solucions als principals reptes o problemes del nostre autogovern.

També amb més o menys èxit, no ha deixat de fer mai una constant tasca de pedagogia amb Espanya (el programa “Cataluña hoy”, per exemple).

4.3 La projecció internacional

Finalment, i tal com ja hem comentat anteriorment, Jordi Pujol és també un personatge amb un reconegut prestigi internacional i amb una dilatadíssima presència en diversos fòrums europeus i mundials, com ara la seva participació activa en la constitució del Consell de les Regions d'Europa (1985) i, posteriorment, com a president de l'Assemblea de Regions Europees (1992). Ha potenciat les relacions amb el Magrib i, en general, la política mediterrània (IEMED). I també és un bon coneixedor de la realitat iberoamericana. És dels pocs catalans que ha participat repetidament en el Fòrum Econòmic Mundial de Davos.

CODA FINAL

Pujol ha estat un dels protagonistes (segurament, un més) de la primera fase de la transició, la que va de la resistència democràtica i clandestina contra el franquisme fins a la recuperació de la democràcia. En canvi, com diu el professor Javier Pérez Royo, és en la segona fase de la transició, quan després de la negociació dels estatuts basc i català es va iniciar la construcció de l'Estat de les autonomies, quan la seva figura s'engrandeix fins a convertir-se en el protagonista indiscutible de la vida política a Catalunya i en un dels principals protagonistes de la vida política a Espanya. Jordi Pujol s'havia preparat a consciència no tan sols per a la transició a la democràcia, sinó també i sobretot per a la construcció real i efectiva de l'autonomia. Això és el que va permetre que no es convertís (després de la transició) en una figura del passat, sinó que liderés un projecte de futur, el que arriba per ell fins al 2003.

El 1940, amb nou anys d'edat, puja amb el seu oncle i un amic al Tagamanent. El relat, conegut i publicat, és el següent:

“Quan hi vàrem arribar ho trobàrem tot destruït: destruïda l'església, plenes de guixades les parets; abandonades les masies; esbatanades les finestres i les portes, amb els porticons arrencats i les ventalles esbotzades; esberlada l'era; enfonsat el sostre de les corts; i un aire de trist abandonament dominant-ho tot. A

aquells dos homes que m'acompanyaven aquell espectacle els aclaparà, i els recordo drets, al llindar de l'església, traslladant a tot Catalunya la impressió de derrota, de desànim i de destrucció que el Tagamanent els produïa i que per altra banda ells devien dur dintre seu. Que en passaran d'anys abans no haurem pogut reconstruir tot això. Abans no haurem pogut reconstruir el país”.

En un dels seus darrers actes com a president, amb motiu de la conferència “CDC: 1975-2003”, en què feia un balanç de tot aquest darrer període, el 23 d'octubre del 2003 al Palau de Congressos de Barcelona, davant d'un auditori ple a vessar, tancava la seva intervenció amb les declaracions següents:

“Ja hem baixat del turó on contemplàvem el poble enaiguat. Ja hem restaurat les cases i refet els camins. Ja hem anat a honorar els morts al cementiri. Ara, d'aquest poble nostre, recuperat, n'hem de fer un gran poble. No gran per la seva dimensió. Gran per qualitat, per progrés, gran, sobretot, per humanitat. Gran per fidelitat al que sempre ha estat. Gran per la seva generositat. Gran per la seva magnanimitat i per la seva ambició noble”.

Els estadis descrits i viscuts en el temps, el de la dictadura franquista, el de la transició democràtica i el de la consolidació de l'autogovern de Catalunya, tenen la mateixa persona com a protagonista: el resistencialista, l'activista, el banquer, l'home de partit, l'ideòleg, el polític, el governant, l'estadista, el patriota, l'home de reflexió i acció. Vista en perspectiva, i tal com hem intentat glossar en aquesta intervenció, la trajectòria de Jordi Pujol respon a un mateix i únic propòsit: “Tot el que he fet sempre -classes de català, revistes, iniciatives culturals, pintades, posar banderes, anar a la presó, iniciatives financeres importants i, finalment, la política-, tot això és el mateix. De vegades tocava anar a la presó i de vegades a un consell d'administració. He estat a l'oposició, modestament, i he arribat a ser president de la Generalitat. Sempre he fet el mateix. [...] Tot això dóna sentit a la meua vida”.

Al final de l'acte del Palau de Congressos a què hem fet referència, Artur Mas deia que “l'alçada d'una persona es mesura per la seva categoria moral, la fortalesa de les seves conviccions i la defensa dels seus ideals. En aquest sentit, Pujol se'n apareix com un autèntic gegant”.

Molt Honorable Senyor, aquesta Universitat i aquest país tindran sempre un deute amb vostè.

3

ELOGIO DE LOS MÉRITOS DEL MUY HONORABLE
SEÑOR JORDI PUJOL Y SOLEY, A CARGO
DEL DOCTOR ÀNGEL CASTIÑEIRA, PROFESOR
DEL DEPARTAMENTO
DE CIENCIAS SOCIALES DE ESADE

Muy Honorable Señor, Excelentísima y Magnífica Señora, distinguidas autoridades académicas.

Tengo el honor y el gozo de tener que glosar la trayectoria personal del Muy Honorable Señor Jordi Pujol y Soley, al cual le queremos conferir hoy el grado de doctor honoris causa de nuestra Universidad. Ahora bien, debo confesar que la intensidad de su vida pública y la magnitud de sus logros son de tales dimensiones que por fuerza el glosador se siente, por un lado, abrumado por el encargo y, por otro, consciente de las insuficiencias y limitaciones de su *laudatio*. Les ruego, pues, que desde el conocimiento compartido del personaje, excusen antes que nada las inevitables lagunas de esta mi breve exposición.

Ni que decir tiene que la naturaleza de una *laudatio* consiste en intentar ordenar aquellos méritos que justifican o avalan la concesión del grado de doctor honoris causa a una persona. Por este motivo, sería impropio, dado el perfil eminentemente político de Jordi Pujol, que yo intentara aprovechar la oportunidad para incluir discrepancias o incluso críticas a algunas de sus decisiones. Como diría el clásico, el apartado de las críticas “hoy no toca”. El propio presidente ha hablado a menudo de las “grandezas y miserias de la política”, y el acto de hoy quiere subrayar, evidentemente, las grandezas.

La trayectoria de Jordi Pujol responde a la persistencia y tenacidad de unas convicciones; también al guion de una ambición y a lo que podríamos considerar una obstinada misión personal: construir una Cataluña plena social y políticamente en el marco histórico y traumático de una Cataluña derrotada y devastada por los desastres de la guerra y por el franquismo. Me refiero a una “larga hilera de huellas”, al hilo rojo de una vida dedicada al camino de la reconstrucción y a la concienciación nacional. El hilo rojo de su actuación (dirá Pujol) es el nacionalismo personalista, entendido como política, pero también como ética y como forma de hacer las cosas.

A modo de resumen, quisiera presentar cuatro etapas de este largo itinerario personal: a) la etapa del activismo cívico, b) la etapa de lo que el propio Pujol llama “hacer país”, c) la etapa del “hacer política”, y por último, d) la larga y exitosa etapa del “hacer gobierno”.

1 ACTIVISMO CATALANISTA Y ANTIFRANQUISTA: LA MILITANCIA CÍVICA (1946-1963)

Dejando aparte su importante educación, el joven universitario Jordi Pujol se forma bajo la influencia del catalanismo democrático, cívico y progresista de raíz cristiana de posguerra, que se encarnaba en varios grupos de acción cultural. De algunos de estos grupos acabará formando parte activa: el Grupo Torres i Bages (se integra en 1946), la Cofradía de Nuestra Señora de Montserrat de Virtèlia (1947), la decisiva etapa en el CC (1954). Además, contó con la maestría de grandes referentes intelectuales, como Raimon Galí, Joan Sales o Josep Benet, entre otros. Como él mismo ha dejado escrito, se trataba de una militancia clandestina de inspiración nacionalista y democrática que se concretaba en diferentes terrenos: el político, el cultural y el de la acción. Sin duda, el fruto de estos años de formación y activismo sería clave en la forja del su liderazgo futuro. Por mencionar tan sólo algunos de sus logros:

- Buena preparación académica e intelectual: Licenciatura en Medicina, dominio de idiomas, pasión por la geografía y la historia catalana y universal (lee, entre otros, a Ferran Soldevila, Pierre Vilar y Jaume Vicens Vives); influencia del personalismo comunitarista y de los renovadores cristianos, muchos de ellos franceses (Péguy, Mounier, Maritain, Saint-Exupéry, pero también Bergson o Kazantzakis...); lectura ávida de periódicos extranjeros (franceses, alemanes, italianos, ingleses); interés notable por la demografía y la inmigración (lee o sigue de cerca desde Josep Antoni Vandellós y Francesc Candel, en aquellos años, hasta Anna Cabré o Sami Naïr, ya en el presente).
- Conocimiento exhaustivo del territorio catalán y el contacto personal con los líderes cívicos comarcales.
- Capacidad para vertebrar los sectores del catolicismo y del catalanismo con grupos culturales, procedentes de grupos scouts catalanes (escoltisme), de grupos de resistencia o de grupos de acción social.
- Y por último, en los últimos años de esta primera etapa (1957-1960), sus primeros escritos ideológicos (*Fer poble, fer Catalunya*, 1958), que apuntan ya el plan sistemático de construcción catalana y catalanista de toda su trayectoria; también sus primeros textos sobre la inmigración y la cuestión social y su protagonismo en las campañas de resistencia: desde el asunto Galinsoga (1959), la redacción del

manifiesto *Us presentem el general Franco* (abril de 1960), hasta la participación en los hechos del Palau de la Música de Barcelona (20 de mayo de 1960), que causaron su detención, su tortura, un consejo de guerra sumarísimo y una condena por “rebelión militar” a siete años de cárcel; una condena que cumplió parcialmente en Torrero, Zaragoza (dos años y ocho meses, hasta noviembre de 1962), y un confinamiento de nueve meses en Girona (hasta julio de 1963).

Unos hechos, estos últimos, que lo acabarán convirtiendo, para importantes sectores sociales del país, en el símbolo de una nación oprimida y, desde el punto de vista personal, en el referente y modelo de combate de muchos catalanistas (estamos, pues, en los inicios de lo que Jaume Lorés llamará “pujolismo”).

2 “HACER PAÍS” (1964-1974)

A partir de 1964, coincidiendo con el retorno a Barcelona tras su confinamiento en la ciudad gerundense, el activismo cívico del joven Pujol se traducirá en una nueva línea de actuación, en la consigna del “hacer país”. La eficacia del “hacer país” se sustenta para el joven Jordi Pujol en la fe, en la dimensión religiosa del hombre, en la fe en Dios, en los hombres, en Cataluña y en el propio proyecto personal. Ese proyecto incluye dos puntos: la construcción del país y la creación de un terreno central, integral y no parcial (la suma de lo que él mismo llamará los tres catalanismos: lo económico, lo social y lo cultural).

Se mantendrán las movilizaciones -por ejemplo, su colaboración en la campaña “Queremos obispos catalanes” de 1966; las campañas Pompeu Fabra, “Catalán en la escuela”, o el patrocinio de la candidatura de Espriu al Premio Nobel,- las reuniones con colectivos profesionales, las visitas por las comarcas, la promoción de estudios socioeconómicos sobre inmigración y de encuestas sobre enseñanza, las becas a estudiantes. Pero se acentuará sobre todo la etapa de las realizaciones concretas, la vocación de construir, de “poner cada día un ladrillo”, “de ayudar a hacer”, de llegar a la calle, la necesidad de impulsar grandes iniciativas institucionales: iniciativas editoriales, discográficas, cinematográficas, radiofónicas, sindicales, pedagógicas, periodísticas o económicas. “Hacer país” significa, para Pujol, ser emprendedor, construir desde la sociedad civil y de manera sistemática modernas infraestructuras vertebradoras de la nación catalana, redes diversificadas,

lo bastante potentes, reales y concretas como para dar vida a un marco comunitario pleno, para transformar y recatalanizar las condiciones materiales y culturales de vida de los catalanes. La voluntad de ser, pues, no tiene sentido sin la voluntad de ayudar a hacer. En esta época escribe *Construir Cataluña*. El activista se acabará convirtiendo en aquel que proporciona a los otros instrumentos y puntos de arranque para la acción, en el creador de infraestructuras básicas que posibilitan la acción.

Déjenme mencionar sólo algunas de estas iniciativas que seguro que muchos de ustedes recordarán. Crea Banca Catalana (1959), colabora económicamente en la fundación del proyecto pedagógico de Rosa Sensat (1965), crea el Centre d'Informació, Recerca i Promoció (CIRP, 1965), edita *Oriflamma* (1969), es el principal accionista de *El Correo Catalán* (1970), reflota la grave crisis de la *Gran Enciclopèdia Catalana* (1969-1971), es el principal accionista de la empresa editora del semanario *Destino* (1975), funda e impulsa las Edicions Catalanes de París.

3 “HACER POLÍTICA” (1974-1980)

La tercera etapa del itinerario público de Jordi Pujol corresponde a lo que él llama “hacer política”. El 17 de noviembre de 1974, tras unos años de silencio, ante una asamblea de un centenar de personas reunidas en Montserrat, Pujol afirma que “es hora de hacer política [...]. Tenemos que crearnos una mentalidad política, y no sólo hacer país”. Ese día se funda Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) y poco tiempo después (el 21 de enero de 1975), esta decisión se hará pública aquí en ESADE, en el auditorio de este mismo centro que hoy nos acoge, donde instó a la gente a entrar en el juego político. El *hacer política* tendrá varias traducciones, y quisiera mencionar dos: a) la creación de un partido (el referente) y b) la elaboración de un cuerpo doctrinal ideológico.

3.1 La acción de partido

Jordi Pujol fue uno de los fundadores de CDC, ha sido su secretario general y hoy es su presidente. Pujol diseña un partido nacionalista a la vez que un movimiento político interclasista de amplia base, bien implantado y compensado territorialmente, inicialmente de orientación socialdemócrata (se llamaba

plataforma política de centro-izquierda) y después, también, aglutinadora de gentes de ideas liberales, democratacristianas y liberal-conservadoras, que aspira a crear una sociedad del bienestar y a construirse en el eje vertebrador de la vida política de Cataluña; es decir, a convertirse en una fuerza nacionalista central y centrada que recupere el liderazgo que en su momento tuvieron la Lliga y Esquerra Republicana, con una fuerte capacidad de convocatoria y de acción. Él mismo lo llamará “*pal de paller*” (referente): “un terreno central donde muchos hombres de ideologías diferentes, procedentes de campos de actuación muy diferentes (cultural, económico, social, etc.) puedan coincidir y colaborar en iniciativas positivas para la totalidad de nuestro pueblo” (1969), una formación nacionalista fuerte, “un partido de gente”, que suma e intenta no restar, que quiere unir y no excluir; que aspira a convertirse en el espacio central donde confluyen los intereses, las inquietudes, las ilusiones y las necesidades de la mayoría de ciudadanos, en fuerza serena y constructiva que admite a todos aquellos que quieren trabajar por el país.

Son metas destacables en el desarrollo de esta tarea el importante crecimiento de la militancia, la implantación en todo el territorio, la gran y progresiva ampliación del espacio electoral, la consolidación organizativa (territorial y sectorial), la coalición (septiembre de 1978) y después federación (abril de 2001) con Unió Democràtica de Catalunya (UDC), la profesionalización de las estructuras de gobierno, la coordinación entre los órganos de partido y, después, las instancias de gobierno, la creación de un grupo parlamentario en Madrid (Minoría Catalana) fuerte, decisivo, de estricta obediencia y voluntad nacional, que en todo momento ha querido evitar hipotecas exteriores; y, por último, la decisiva intervención del propio Pujol en la renovación y el rejuvenecimiento del partido y en el relieve encarnado en todo un equipo de gente encabezado por la figura de Artur Mas.

3.2 El ideólogo

La construcción de un cuerpo doctrinal o de testimonio ideológico la inicia mucho antes de la transición, en los años sesenta, coincidiendo en parte con el tiempo de su cautiverio, y quedará plasmada en varios escritos clandestinos *Fer poble, fer Catalunya* (1958), algunos textos sobre inmigración iniciados en 1958 (después publicados en *La immigració, problema i esperança de Catalunya*, 1976); *Des dels turons a l'altra banda del riu (escrit de presó 1961-1963)*, *Construir Catalunya*, 1965; algunas conferencias impartidas los primeros años de la transición y recogidas en el libro *Una política per Catalunya*, 1976. Y más tarde, ya durante su

mandato como presidente de la Generalitat, los más de 30 volúmenes *Paraules del President* y muchos otros libros que han terminado por reunir su pensamiento y sus intervenciones, de muy diversa índole.

Los elementos básicos que configuran el pensamiento de Pujol son la apertura ideológica, la voluntad de construcción nacional y la mentalidad de gobierno. Tener mentalidad de gobierno implica tener una concepción global, una visión de conjunto y de futuro del país, forjar un proyecto bien definido y estructurado; elaborar un pensamiento político propio, alejado del intelectualismo, que permita la acción creadora, hacer cosas concretas, pero con pleno sentido de unidad, de vertebración. La coherencia ideológica seguirá siempre supeditada a este trabajo práctico en nombre del interés general.

Este proyecto incluye varios puntos: sobrevivir a la derrota, mantener la voluntad de ser, consolidar una personalidad nacional básica bien definida, salvar la lengua, reivindicar las libertades democráticas y las instituciones nacionales, dar cohesión y eliminar la injusticia social, apostar por el sentido comunitario y por la promoción integral de la persona, fortalecer la economía, favorecer la integración de los catalanes de adopción, transmitir unos valores básicos (la libertad, la seguridad económica y social, la igualdad de oportunidades, el estímulo de la iniciativa privada, el pluralismo), y tener capacidad de proyección, de apertura universal.

Este nacionalismo (*personalista*, amado del humanismo cristiano; *autonomista*, o al menos no rupturista en relación con España; y *européista*) se traduce, en su libro *Construir Catalunya*, en la voluntad de poner en marcha tres dimensiones del catalanismo: el dinamismo económico, las transformaciones sociales y la defensa de la lengua y la cultura catalanas. Las tres vertientes del catalanismo coinciden en la función de ofrecer un servicio eficaz a las personas y se traducen en un conjunto de mensajes básicos:

- un refuerzo de la identidad y la cohesión nacional: la voluntad de ser;
- un nacionalismo democrático, pacífico, abierto e integrador que afirma que “es catalán el que vive y trabaja en Catalunya y quiere serlo” y que no ha renunciado nunca a transmitir a las nuevas generaciones un sentimiento patriótico, un compromiso activo con el país;

- un discurso cívico fuerte que ultrapasa el ámbito político para penetrar en el ámbito de los valores, del compromiso moral y de la defensa clara de la sociedad civil;
- un modelo socioeconómico de bienestar que vincula modernidad, progreso y europeísmo.

4 “HACER GOBIERNO” (1980-2003)

Sin lugar a dudas lo que ha sido determinante para la proyección de Jordi Pujol ha sido su acción de gobierno como presidente de la Generalitat. Es una etapa conocida y ahora no me voy a perder en los detalles. Déjenme, eso sí, destacar de forma telegráfica algunos de los méritos que considero más relevantes. Los agruparé en tres puntos: a) la acción de gobierno propiamente dicha, b) la definición de un modelo de relación con el Estado, y c) su proyección europea y mundial.

4.1 El hombre de gobierno

Fue diputado de las Cortes Generales por Barcelona en 1977 y 1979, y *conseller* de la Generalitat provisional en la etapa Tarradellas.

En el ámbito autonómico ha ejercido una hegemonía incuestionable: 6 victorias electorales consecutivas: 1980, 1984, 1988, 1992 (estas tres últimas con mayoría absoluta), 1995 y 1999. Además, estas victorias coinciden con el mayor período de autogobierno de la historia moderna de Cataluña y con la consolidación de sus características institucionales básicas: el reconocimiento del catalán, la asunción de competencias, la gestión de todos los servicios básicos, etc. De Pujol es el mérito de situar y mantener el catalanismo en el espacio central de la política. Se trata de un mandato excepcional y seguramente irrepetible que incluye una dimensión fundacional teniendo en cuenta que es el único presidente catalán que ha disfrutado de una larga continuidad ininterrumpida y de la posibilidad de ejercer una acción de gobierno normal (Miquel Caminal y Joan B. Culla han dicho de él que es la única figura del catalanismo contemporáneo que ha labrado, ha sembrado, ha segado y ha podido disfrutar la cosecha). Por ello, podemos

considerar que es el primero en liderar un gobierno catalán en la contemporaneidad, de forma sorprendentemente prolongada, y que ha dejado el cargo de manera voluntaria.

Una parte de este éxito se debe a su dedicación total al país convertida casi en misión o devoción, y a un constante contacto con la gente, una vocación pública extrema, una imparable capacidad para preguntar, para querer saberlo todo, para estar bien informado. Al *hacer país, hacer política y hacer gobierno* habría que añadir el *hacer territorio*: una forma directa y nada protocolaria de tomar el pulso real al país. Y es que Jordi Pujol también es un gran dominador de los diferentes registros de comunicación y seducción -el registro popular, el parlamentario, el intelectual, el mediático-, lo cual ha favorecido esos contactos con las personas.

Pujol ha normalizado Cataluña como nación (como él mismo dice, estos 23 años han sido tiempos de trabajo sistemático de construcción del país, de construcción nacional, de vertebración institucional en todos los ámbitos: docente, universitario, empresarial, social, sanitario...); ha liderado la primera etapa de autogobierno democrático después de la dictadura franquista; ha presidido la etapa de desarrollo, institucionalización y aplicación del Estatuto; ha consolidado la autonomía de Cataluña; ha mantenido y elevado la dignidad de las instituciones catalanas y ha intentado desarrollar al máximo sus competencias; ha favorecido su estabilidad interna, la convivencia pacífica (haciendo un país para todos, para los seis millones); ha reforzado el sentimiento de identidad como pueblo; ha transformado el país haciéndolo más equilibrado territorialmente, más competitivo económicamente, más cohesionado socialmente; ha sido el primer referente de las autonomías españolas y de muchas regiones europeas.

Algunos de estos méritos quedan plasmados en la acción de gobierno concreta: la creación de una nueva administración autonómica, el éxito de TV3 y Catalunya Ràdio, los Mossos d'Esquadra, la Escuela de Policía, las infraestructuras educativas y sanitarias, las depuradoras, la apuesta por el desarrollo de un contrato social integrador, las mejoras de las comunicaciones, el equilibrio territorial, el impulso a la política lingüística y el despliegue del proceso de normalización del catalán. Ha impulsado y defendido la economía productiva, ha modernizado el tejido industrial, ha contribuido a crear un entorno favorable para las inversiones. Él autorizó la fusión de Caixa de Pensions y Caixa de Barcelona para crear lo que hoy es "la Caixa" (la tercera entidad financiera de España y la primera en cuanto a

participaciones empresariales). Impulsó la creación del Instituto de la Empresa Familiar, con sede en Barcelona, y que engloba a todas las grandes empresas familiares catalanas y españolas; y en buena parte ha liderado el paquete de reformas que nos ha permitido integrarnos en la Unión Europea y en la economía global, y alcanzar un gran progreso económico y social.

Pujol ha patentado y divulgado el “modelo catalán”, una combinación exitosa de varios elementos: la defensa pacífica y democrática de la identidad nacional, la capacidad de integración (*welcome society*), la generosa oferta de oportunidades de promoción personal y social, y la apertura al mundo (“nuestro mundo es el mundo”). En definitiva, el modelo catalán forma un cuadrado mágico que combina identidad, acogida, progreso y cosmopolitismo, y que ha hecho de nuestro país un país dinámico, abierto y vertebrado, con capacidad para recuperar la autoestima y para proyectarse hacia fuera.

El éxito de este modelo se ha debido, en buena parte, a la gran proyección internacional de Pujol y a la voluntad de tener una política exterior propia (ha hecho 387 viajes oficiales al extranjero, lo que representa haber dado la vuelta al mundo en 45 ocasiones; en el ámbito español ha participado en 232 actos políticos en Madrid y ha visitado todas las comunidades autónomas excepto Castilla-La Mancha y Canarias. Ha abierto varias oficinas de la Generalitat en el extranjero). Esto ha ayudado a situar a Cataluña en el mundo y a darle prestigio. Pujol ha sido, sin lugar a dudas, el embajador de Cataluña, el que mejor ha sabido vender la marca Cataluña.

4.2 El estadista (sin Estado propio)

Jordi Pujol también ha sido un protagonista clave del éxito de la transición democrática española. Ha manifestado en todo momento lealtad a la Constitución y a la Corona; un elevado sentido de la responsabilidad (dos ejemplos: su decidida intervención radiofónica la noche del intento de golpe de estado, el 23-F de 1981, tras hablar con el rey, que tranquilizó a la ciudadanía y supo transmitir serenidad y confianza; igualmente se ha corresponsabilizado en la lucha contra el terrorismo de ETA cooperando con las fuerzas de seguridad del Estado y con la Ertzaintza, poniendo a su disposición el cuerpo de Mossos d’Esquadra e intercambiando con ellos información); una contribución permanente a la gobernabilidad y la estabilidad españolas en tiempos de incertidumbre con respecto al futuro del Estado español; una búsqueda constante del consenso y del mantenimiento del

marco de convivencia; una contribución caudal a la creación de condiciones para el ingreso español en las instituciones europeas y, más en concreto, en la zona euro (favoreciendo la creación de ocupación, reduciendo los tipos de interés y la tasa de inflación). Este mismo contexto de consolidación de la democracia en España ha hecho que el nacionalismo catalán liderado por Pujol haya pasado de ser un elemento significativo pero menor del sistema político español a convertirse en un elemento imprescindible para la estabilidad, la moderación y el equilibrio de este mismo sistema. Cuando hoy algunos afirman que España es un país normalizado, debemos recordar que lo es, también, en buena parte, gracias a la contribución catalana.

Jordi Pujol ha desarrollado un modelo propio de negociación con España: el pactismo, desde una relación bilateral gobierno autonómico-central que ofrece apoyo parlamentario en el Congreso (a UCD, PSOE y PP) pero sin llegar a implicarse en el gobierno español (lo que alguien ha definido como la estrategia del estar sin estar), el gradualismo posibilista y realista, la moderación, el pragmatismo, la estrategia del *“peix al cove”*, basada en la utilización coyuntural de su capacidad de influencia cuando no hay mayorías absolutas para la obtención o la transferencia de recursos y competencias para el desarrollo estatutario, para una lectura más favorable del marco competencial autonómico, para la mejora del sistema de financiación de la Generalitat, para la reducción de las tensiones jurisdiccionales con el Tribunal Constitucional, etc. Algunas de estas estrategias propugnadas por Jordi Pujol no han dado, quizá, los resultados esperados, pero no por eso ha dejado de buscar soluciones a los principales retos o desafíos de nuestro gobierno.

Además, con más o menos éxito, no ha cesado de llevar a cabo una tarea pedagógica con España (el programa *“Cataluña hoy”* es un buen ejemplo de ello).

4.3 La proyección internacional

Por último, y como ya hemos comentado anteriormente, Jordi Pujol es un personaje de reconocido prestigio internacional y con una dilatadísima presencia en varios foros europeos y mundiales. Cabe destacar su participación en el Consejo de las Regiones de Europa (1985), su posterior presidencia de la Asamblea de las Regiones Europeas (1992) o el hecho de que es de los pocos catalanes que ha participado repetidamente en el Foro Económico Mundial de Davos. Asimismo, ha potenciado las relaciones con el Magreb y, en general, la política mediterránea (IEMED), y también es un buen conocedor de la realidad iberoamericana.

CODA FINAL

Pujol ha sido uno de los protagonistas (seguramente, uno más) de la primera fase de la transición, la que va de la resistencia democrática y clandestina contra el franquismo hasta la recuperación de la democracia. En cambio, como afirma el profesor Javier Pérez Royo, es en la segunda fase de la transición, tras la negociación de los estatutos vasco y catalán, y al iniciarse la construcción del Estado de las autonomías, cuando su figura se agiganta hasta convertirse en el protagonista indiscutible de la vida política catalana y en uno de los principales protagonistas de la vida política española. Jordi Pujol se había preparado a conciencia no sólo para la transición a la democracia, sino también, y sobre todo, para la construcción real y efectiva de la autonomía. Eso es lo que permitió que no se convirtiera (tras la transición) en una figura del pasado, sino que liderase un proyecto de futuro, el que llega para él hasta el 2003.

En 1940, con nueve años de edad, fue con su tío y un amigo al Tagamanent. El relato, conocido y publicado, es el siguiente:

“Cuando llegamos lo encontramos todo destruido: destruida la iglesia, llenas de pintadas las paredes; abandonadas las masías; las ventanas y las puertas abiertas de par en par, con los postigos arrancados y las vidrieras rotas; deteriorada la era; hundido el techo de la corte; y un aire de triste abandono dominándolo todo. A aquellos dos hombres que me acompañaban, aquel espectáculo los abatió, y los recuerdo de pie, en el umbral de la iglesia, trasladando a toda Cataluña la impresión de derrota, de desánimo y de destrucción que el Tagamanent les producía y que, por otro lado, ellos debían de llevar dentro. Cuántos años pasarán antes de que podamos reconstruir todo esto. Antes de que podamos reconstruir el país”.

En uno de sus últimos actos como presidente, con motivo de la conferencia “CDC: 1975-2003”, donde hacía balance del último período, el 23 de octubre de 2003, en el Palacio de Congresos de Barcelona, ante un auditorio lleno a rebosar, cerraba su intervención con las siguientes declaraciones:

“Ya hemos bajado del cerro desde donde contemplábamos el pueblo anegado. Ya hemos restaurado las casas y rehecho los caminos. Ya hemos ido a honrar a los muertos al cementerio. Ahora, de nuestro pueblo, recuperado, tenemos que hacer un gran pueblo. No grande por su dimensión. Grande por

calidad, por progreso; grande, sobre todo, por humanidad. Grande por fidelidad a lo que siempre ha sido. Grande por su generosidad. Grande por su magnanimidad y por su ambición noble”.

Los estadios descritos y vividos en el tiempo -el de la dictadura franquista, el de la transición a la democracia y el de la consolidación del autogobierno de Cataluña- tienen la misma persona como protagonista: el resistencialista, el activista, el banquero, el hombre de partido, el ideólogo, el político, el gobernante, el estadista, el patriota, el hombre de reflexión y acción. Vista en perspectiva, y tal como hemos intentado glosar en esta intervención, la trayectoria de Jordi Pujol responde a un mismo y único propósito: “todo lo que he hecho siempre -clases de catalán, revistas, iniciativas culturales, hacer pintadas, poner banderas, ir a la cárcel, iniciativas financieras importantes y, finalmente, la política- es lo mismo. A veces tocaba ir a la cárcel y a veces a un consejo de administración. He estado en la oposición, modestamente, y he llegado a ser presidente de la Generalitat. Siempre he hecho lo mismo. [...] Todo esto da sentido a mi vida”.

Al final del acto del Palacio de Congresos al que ya nos hemos referido, Artur Mas decía: “La altura de una persona se mide por su categoría moral, la fortaleza de sus convicciones y la defensa de sus ideales. En este sentido, Pujol se nos muestra como un auténtico gigante”.

Muy Honorable Señor, esta Universidad y este país estarán siempre en deuda con usted.

4

DISCURS DEL MOLT HONORABLE
SR. JORDI PUJOL I SOLEY,
PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
(1980 - 2003)

Abans que res vull expressar el meu agraïment per l'honor que la Universitat Ramon Llull em fa nomenant-me doctor *honoris causa*. I he d'afegir que, a més del que en podríem dir l'agraïment obligat per l'honor que se'm fa, hi ha en aquest cas motius particulars que em fan ser especialment reconegut.

Un d'aquest motius és que el Govern que jo aleshores presidia va jugar un paper important en la constitució d'aquesta Universitat. Recordo bé el primer dia que els Srs. Filella i Gassiot, d'ESADE i l'Institut Químic de Sarrià, me'n varen parlar. I la conversa posterior amb el Cardenal Arquebisbe de Barcelona, el Dr. Jubany. Un altre motiu és que donar llum verda a la creació d'aquesta Universitat fou aleshores, l'any 1991, una decisió política important perquè anava contra alguns prejudicis i contra actituds i criteris ben consolidats. A això després m'hi tornaré a referir. Un tercer motiu és que la Universitat Ramon Llull ha estat un èxit. Ho ha estat en el sentit estrictament acadèmic, però també en tant que contribució pràctica a la llibertat d'expressió, de docència i d'elecció dels estudiants i en general dels ciutadans. Un altre fet positiu a subratllar és que aquesta Universitat, tant lingüísticament com per la seva orientació general, ha estat un factor de catalanització de la Universitat catalana. I finalment em complau ser distingit per una Universitat que du el nom de Ramon Llull.

Permetin-me que els digui unes paraules sobre aquest darrer punt.

Jo no sóc un gran coneixedor de Ramon Llull. Només n'he llegit el *Llibre d'Amic e Amat*. Potser això no ho hauria de dir. És ben poc haver-ne llegit només un, quan en el *Breviculum*, que ve a ser com una relació de tots els llibres de Llull, fet en vida seva, se n'esmenten 124. Potser ara em retiraran el Doctorat Honoris Causa. Però és la veritat. En canvi, conec més el que fou la seva vida i el context en què va viure. I la passió que el va moure. I aquella convicció que tenia -de racionalista il·luminat- que es podia predicar la fe cristiana amb arguments que necessàriament serien entesos i acceptats pels infidels. I tot el seu pelegrinatge a Roma i a París, a Avinyó i al Nord d'Àfrica i a Xipre. I a Montpeller i a Barcelona.

Fa la impressió que era un foll. Foll en el sentit d'home apassionat i, com deia, il·luminat. I jo diria que tot el seu esforç va tenir poc èxit. Almenys immediat,

perquè després ha quedat el lul·lisme, amb moltes derivades filosòfiques, apologètiques, de combinatòria, mèdiques... Que també va arribar fins a Leibniz. I ha quedat una obra literària d'alta qualitat. I ha quedat quelcom d'un immens valor per a Catalunya: que les primeres obres de filosofia escrites en una llengua que no fos ni l'àrab ni el llatí ni el grec -és a dir, les llengües sàvies de l'època- les va escriure Lull en català.

Fou un gegant. Per això he pogut utilitzar sovint la figura de Ramon Lull per a estimular l'autoestima dels catalans (i dels mallorquins, és clar. Recordin que ell s'autoanomenava "català de Mallorca"). Això que el català fos emprat ja en el segle XIII en obres de filosofia. Que Lull optés per la discussió i la tolerància i no per la imposició i la violència. Que fos un avançat del diàleg interreligiós, del diàleg entre les tres religions monoteistes. De tantes coses que ens permeten dir als qui ens regategen el pa i la sal que les nostres arrels són fondes, que la nostra llengua i la nostra cultura vénen de lluny i que Catalunya no és ni un invent ni un precepte constitucional. Sí, per a les batalles d'avui de vegades m'he servit de Ramon Lull més que dels grans Reis, o del Consolat de Mar.

Per això em vaig alegrar molt que aquesta Universitat s'anomenés Ramon Lull. Que s'identifiqués amb un referent de la millor Catalunya històrica, espiritual i intel·lectual.

Però, a més d'això, el simple fet que una Universitat catalana em distingeixi em reconforta per tres motius.

El primer, perquè ja de fa anys vaig fer-me la idea que en allò que després en vàrem dir fer país, la Universitat hi juga un paper molt important. Tinguin present que la meva formació és germànica en bona part, i això fa que de jove conegués i valorés molt el model universitari alemany. El model de Humboldt. Si he de fer cas del que ara diuen els mateixos alemanys -començant pel seu Canceller-potser hi ha models millors que l'alemany. Pel que fa als nivells més alts de docència i de recerca, potser, per exemple, el d'algunes universitats americanes. Però en tot cas, de jove, la imatge que porto gravada és la de la Universitat com a eina molt important d'aixecament del sostre d'un país en tots els sentits.

Afegeixin a això que als joves catalanistes de la postguerra se'ns va parlar d'una manera quasi mítica de la Universitat Autònoma de l'època de la Generalitat republicana. Era una gran esperança -i en part una bona realitat- que hauria tingut uns efectes extraordinàriament positius. Ens hauria fet més europeus, més competents, més moderns, més elevats d'esperit.

També més catalans.

Probablement així hauria estat, però en tot cas el que sí que és cert és que com a mite la Universitat Autònoma va impactar la nostra imaginació.

Totes aquestes imatges es varen fer vívides en el moment d'obtenir l'Autonomia, una Autonomia -un Estatut d'Autonomia- que vèiem com una eina de construcció de país tant des del punt de vista identitari com del de creació d'un país de progrés col·lectiu i personal. La Universitat -la de Humboldt i l'Autònoma- tornaven a tenir el seu sentit.

Això encara es va reforçar pel fet que el que haurien pogut ser unes competències importants en el camp de la recerca (o això va semblar que anava a ser l'any 1981, en l'època del traspàs de l'IRTA) no ho varen ser per la interpretació a la baixa d'aquestes i altres competències a partir de l'any 1982. Això va fer que amb el temps haguéssim d'arribar a la conclusió que només a través de les Universitats podríem dur a terme una política ambiciosa de recerca.

Jo no he vingut -no seria correcte- a aprofitar aquesta cerimònia per a fer una defensa de la política universitària dels governs que he presidit d'ençà de 1980. Però per a poder dir al final una cosa que crec que sí que es pot dir i que s'ha de dir, he de deixar clar que durant els darrers anys la Universitat catalana ha millorat molt sensiblement. Atribueixin el mèrit a qui vulguin. Atribueixin-ne el mèrit principal, si volen, a les pròpies universitats, ja que són autònomes i per tant disposen d'un grau important de capacitat de decisió. Autònomes, o totalment lliures en el cas de les privades. Que la gent, i el propi món universitari ho jutgi com vulgui, però que no negui el gran canvi positiu que hi ha hagut. Perquè si ho fa el que realment negarà serà les seves possibilitats de futur. O almenys les rebaixarà. Serà com posar fre a les seves ambicions i als seus objectius. I és això el que s'ha d'evitar. Que les pròpies universitats, o el món polític per una mala política de prioritats, o la societat per indiferència, o el món econòmic per miopia, o el món mediàtic per frivolitat, no s'adonin o facin veure que no s'adonen que ara és l'hora d'un gran salt endavant en el camp de la recerca i de la innovació, i que les universitats hi tenen el paper principal a jugar. Ara és l'hora, no ho era abans. Ara és l'hora perquè ara, i no abans, tenim més instal·lacions, més gent preparada, més diners, un clima molt més favorable. Perquè s'han anat posant les bases que ara ho fan possible.

Resta molt per fer, però durant els últims anys les coses han canviat d'una manera que ara podem fixar-nos objectius molt més ambiciosos. Ara podem fer un gran salt endavant.

I com que és així, jo crec que ara un dels grans objectius de Catalunya com a país és precisament aquest. És a dir, és millorar la nostra docència a tots els nivells, però sobretot en els graus més superiors. És estimular la recerca mantenint i incrementant el ritme dels darrers anys. Pensem que en quatre anys s'han creat a Catalunya sis centres de recerca d'alt nivell, amb vocació i ambició, i possibilitats de ser referents internacionals de primera fila. I se n'han consolidat ben bé sis més, a més que s'han engegat projectes molt importants de llarg abast, encara que de realització lenta, el principal dels quals és el del sincrotró. És també accelerar el creixement -que ja es dona, però que ha d'incrementar-se- de l'R+D: si ara pugem un 0,1% anyal respecte al PIB, pujar des d'ara 0,15. Això és al nostre abast. És veure clar que el creixement econòmic i social -i social- de Catalunya passa per l'aposta tecnològica i científica. Fins i tot la nostra identitat nacional ho necessita per a la seva consolidació.

M'alarmo veure que quan es parla dels grans projectes que Catalunya es pot proposar per als propers 6 o 7 anys, o 10, es parla poc d'això. Per una banda, tenim molt ficada a dintre la idea de l'espectacle. De l'estètica en el sentit pejoratiu de la paraula. Per l'altra, els objectius que sovint ens proposem són massa immediatistes.

Finalment, el món polític té - i es comprèn- l'orella molt girada cap al clam popular, sovint justificat. Sovint justificat perquè falten encara coses que són, diríem, de primera necessitat. Però cal dir dues coses. La primera és que de vegades es fan coses que realment no són ni urgents ni de real necessitat, però que es fan perquè llueixen o perquè se cedeix a la pressió d'uns quants, o perquè sembla que poden donar vots. I en tot cas, cal saber combinar les urgències del moment amb la preparació del futur. Fa 20-25 anys les urgències eren tan grans i de vegades tan dramàtiques que no atendre-les era sacrificar el futur. I passaven per sobre de les decisions i les inversions de rendiment més diferit en el temps. Recordo que quan es varen discutir els anomenats Pactes de la Moncloa -que sens dubte varen contribuir decisivament a la transició democràtica i varen posar les bases de tot el progrés polític, social i econòmic que ha vingut després- es va parlar d'escoles i d'hospitals, de subsidi d'atur i de pensions, i de mesures econòmiques urgents, però no es va dir ni un mot sobre recerca. No era la urgència del moment. No s'estava en condicions d'anar a fons per aquest camí. Ara ja no és així. Ara ja hem de ser capaços d'equilibrar les prioritats, i de no perdre la gran oportunitat que ara

tenim de progrés, de salt endavant, sobretot qualitatiu. Que en una part important passa a través de les Universitats.

Per tot això que els dic entendran que aquest és un nou motiu perquè aquest Doctorat em resulti no solament grat sinó oportú. Més que mai la Universitat -la Universitat en general- per la docència, per la recerca i per la creació d'un esperit positiu de ciutadania és una eina decisiva de construcció de país.

Permetin-me que torni a la Ramon Llull. Tot el que he dit de la Universitat en general val per ella, però la Ramon Llull té sens dubte algunes particularitats. D'algunes ja n'he parlat. Però ara vull insistir en una altra.

En el seu moment, com ja he dit abans, la creació d'aquesta Universitat va requerir un cert grau de voluntat política i fins i tot de capacitat de resistir pressions. Això era pel simple fet de ser una Universitat privada, i a més vinculada amb l'Església. Deixant de banda que als fundadors de la Universitat els mogué el desig que hi hagués un ensenyament d'inspiració cristiana, el cert és que varen fer un servei en un sentit més ampli, concretament el d'assegurar la llibertat d'opció també a l'ensenyament universitari. En algun moment això hauria pogut ser objecte de discussió. Afortunadament ara ja s'ha superat aquella època, que va durar fins ben entrats els anys 80, en què si a algú se li volia regatejar la llibertat d'expressió era al pensament d'inspiració cristiana. Consti que això també ha passat -i passa- en països que no són el nostre. Per exemple, el filòsof francès René Rémond escrivia fa un parell d'anys que a França només hi ha -parlava d'ara- una comunitat cultural que era objecte de discriminació, que era, segons ell, la cristiana.

Sense adonar-me'n estic a punt de desviar-me del que realment els he de parlar. Estic a punt d'entrar a parlar de quin és el paper que els sectors més influents intel·lectualment, políticament i mediàticament volen assignar al cristianisme a (en) la societat. És un tema actual i de gran abast, però que avui no toca parlar-ne.

De tota manera el que sí que vull recordar és que a l'època de la fundació d'aquesta Universitat això aquí encara cuejava, i que, per tant, tots els que hi vàrem intervenir vàrem haver de vèncer reticències. Ens hem de felicitar d'haver-ho fet. Després d'allò el camí va quedar obert per a més Universitats privades, bé laiques o poc o molt d'inspiració cristiana. Fou, repeteixo, una bona contribució a la llibertat d'expressió.

Hi ha una altra característica d'aquesta Universitat digna de ser subratllada, i és la importància que dóna a les Humanitats. Això és bo, però em permeto dir que encara caldria que hi dediquéssim molta més atenció. No pas a unes Humanitats que no tinguin en compte que el nostre Món i el nostre Temps estan molt marcats per la Ciència experimental i de la salut, per les tecnologies de la informació i la comunicació, per la genètica i en general per les noves tecnologies.

Les Humanitats no poden estar-ne deslligades. El que demanem és que en el Món que estem hi hagi gent que treballi en el camp dels valors, de les idees força capaces de configurar una societat, de donar sentit a la vida de la gent.

Som una societat rica. Catalunya i tot Europa. I que ha fet la millor distribució de la riquesa de tot el Món. I d'això ens n'hem d'enorgullir. I en canvi no som una societat ni ambiciosa ni alegre ni que se senti segura.

Durant els darrers mesos s'han produït algunes discussions a Europa sobre per què el nostre Continent no avança més. Els n'esmentaré tres. En totes tres una universitat com aquesta té coses a dir.

La primera gira entorn d'aquesta pregunta: per què Europa està encallada?

Pregunta que pot tenir diverses respostes, perquè no hi ha una única raó que ho expliqui. Però una és aquesta, segons alguns intel·lectuals i polítics europeus: perquè la filosofia política i social dominant en els anys 50 i que va impulsar el procés d'unificació està en crisi. La resposta tenia una derivada més precisa, segons la qual qui està en crisi, consegüentment, són els partits que varen impulsar més decidivament el procés i que s'inspiraven precisament en aquells principis. És a dir, la democràcia cristiana i la socialdemocràcia.

El segon debat es (se) centrava en la constatació que no sembla que avui a Europa hi hagi un mòbil moral capaç de mobilitzar la gent. És veritat això, o no ho és? Perquè hem vist grans multituds, molt grans, que han sortit al carrer contra, per exemple, la guerra d'Iraq. O contra la globalització. O fins i tot contra la Unió Europea. Però això, ha estat una mobilització consistent? Tenia un objectiu clar? Hi havia un projecte? Era una mobilització capaç de desembocar en la definició d'una doctrina i d'un mètode, en una acció eficaç? No m'atreveixo a contestar-ho.

Però el món intel·lectual i universitari hi haurien de dedicar atenció, i fer-ho amb l'esperit i la ment lliures, amb llibertat d'esperit i sense ser esclaus de les modes. I amb ganes d'ajudar a trobar respostes, és a dir, mullant-se.

Hi ha un altre gran tema polític, però abans que res doctrinal, molt actual avui a Europa. I a Espanya. I a Catalunya. És el dels drets individuals i els drets col·lectius. Fa anys que segueixo amb preocupació l'evolució que sobre això hi ha a Europa. I també a casa nostra. Darrerament comença a haver-hi més consciència del que això comporta. Del perill que comporta per a Catalunya com a identitat, com a nació. I finalment pel perill que comporta per als ciutadans d'un país que no té Estat propi però al qual, a més, se li regateja el caràcter de col·lectivitat, o de comunitat. Finalment són els propis ciutadans d'un país així els que perden part dels seus drets, fins i tot, individuals.

Han calgut algunes declaracions polítiques més aviat barroeres perquè es comenci a veure tota la transcendència pràctica d'aquest debat.

He de frenar la temptació que tinc de seguir enumerant temes que una Universitat com aquesta, que va néixer amb voluntat d'afirmació d'uns principis i capaç d'anar contracorrent, podria i aniria bé que debatés. Però això no deu ser propi d'un discurs de doctorat *honoris causa*. Potser jo he transgredit les normes. O potser no. Perquè poques coses tan positives podria dir d'aquesta Universitat, i per tant poques coses podrien fer-me sentir tan agraït pel doctorat, com dir que aquesta és una Universitat realment lliure, capaç d'aprofundir en la reflexió dels grans temes del nostre Temps. Que és el que a més d'una docència cada cop millor, desitjo que facin. Tindran sempre en mi un humil i limitat i agraït col·laborador.

5

DISCURSO DEL MUY HONORABLE
SR. JORDI PUJOL I SOLEY,
PRESIDENTE DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
(1980 - 2003)

Antes que nada quiero expresar mi agradecimiento por el honor que la Universidad Ramon Llull me hace al nombrarme Doctor *Honoris Causa*. Y debo añadir que, además del agradecimiento obligado por el honor que se me hace, hay en este caso motivos particulares que me hacen ser especialmente reconocido.

Uno de esos motivos es que el Gobierno que yo entonces presidía jugó un papel importante en la constitución de esta Universidad. Recuerdo bien el primer día que los Sres. Filella y Gassiot, de ESADE y del Instituto Químico de Sarrià, me hablaron de ello. Y la conversación posterior con el Cardenal Arzobispo de Barcelona, el Dr. Jubany. Otro motivo es que dar luz verde a la creación de esta Universidad fue entonces, en 1991, una decisión política importante porque iba contra algunos prejuicios y contra actitudes y criterios bien consolidados. A esto volveré a referirme después. Un tercer motivo es que la Universidad Ramon Llull ha sido un éxito. Lo ha sido en el sentido estrictamente académico, pero también en tanto que contribución práctica a la libertad de expresión, de docencia y de elección de los estudiantes y en general de los ciudadanos. Otro hecho positivo a subrayar es que esta Universidad, tanto lingüísticamente como por su orientación general, ha sido un factor de catalanización de la Universidad catalana. Y finalmente me complace ser distinguido por una Universidad que lleva el nombre de Ramon Llull.

Permítanme que les diga unas palabras sobre este último punto.

Yo no soy un gran conocedor de Ramon Llull. Sólo he leído el *Llibre d'Amic e Amat*. Puede que esto no debiera decirlo. Es bien poco haber leído sólo uno cuando en el *Breviculum*, que viene a ser como una relación de todos los libros de Llull, hecho en vida, se mencionan 124. Puede que ahora me retiren el Doctorado *Honoris Causa*. Pero es la verdad. En cambio, conozco más lo que fue su vida y el contexto en el que vivió. Y la pasión que lo movió. Y aquella convicción que tenía -de racionalista iluminado- de que se podía predicar la fe cristiana con argumentos que necesariamente serían entendidos y aceptados por infieles. Y a pesar de su peregrinaje a Roma y a París, a Aviñón y al Norte de África y a Chipre. Y a Montpellier y a Barcelona.

Da la impresión de que era tenía una cierta locura. Pero una locura en el sentido de la persona apasionada y, como decía, iluminado. Y yo diría que todo su esfuerzo tuvo poco éxito. Al menos inmediato, porque después ha quedado el lulismo, con muchas derivadas filosóficas, apologéticas, de combinatoria, médicas... que también llegó hasta Leibniz. Y ha quedado una obra literaria de alta calidad. Y ha quedado algo de un inmenso valor para Catalunya: que las primeras obras de filosofía escritas en una lengua que no fuera ni el árabe ni el latín ni el griego -es decir, las lenguas sabias de la época- las escribió Lull en catalán.

Fue un gigante. Por eso he podido utilizar a menudo la figura de Ramon Lull para estimular la autoestima de los catalanes (y de los mallorquines, claro. Recuerden que él se autonombra "catalán de Mallorca"). Eso de que el catalán se utilizara ya en el siglo XIII en obras de filosofía. Que Lull optara por la discusión y la tolerancia y no por la imposición y la violencia. Que fuera un avanzado del diálogo interreligioso, del diálogo entre las tres religiones monoteístas. De tantas cosas que nos permiten decir a quienes nos regatean el pan y la sal que nuestras raíces son hondas, que nuestra lengua y nuestra cultura vienen de lejos y que Catalunya no es ni un invento ni un precepto constitucional. Sí, para las batallas de hoy a veces me he servido de Ramon Lull más que de los grandes Reyes o del Consulado del Mar.

Por eso me alegré mucho de que esta Universidad se llamara Ramon Lull. Que se identificara con un referente de la mejor Catalunya histórica, espiritual e intelectual.

Pero, además de eso, el simple hecho de que una Universidad catalana me distinga me reconforta por tres motivos.

El primero, porque ya hace años que me hice a la idea de que en eso a lo que después llamamos país, la Universidad juega un papel muy importante. Tengan presente que mi formación es germánica en buena parte, y eso hace que de joven conociera y valorara mucho el modelo universitario alemán. El modelo de Humboldt. Si he de hacer caso de lo que ahora dicen los mismos alemanes -empezando por su Canciller- puede que haya modelos mejores que el alemán. Por lo que respecta a los niveles más altos de docencia e investigación puede ser, por ejemplo, el de algunas universidades americanas. Pero en todo caso, de joven, la imagen que llevo grabada es la de la Universidad como herramienta de gran importancia para el alzamiento del techo de un país en todos los sentidos.

Añadan a eso que a los jóvenes catalanistas de la postguerra se nos habló de una manera casi mítica de la Universidad Autónoma de la época de la Generalitat republicana. Era una gran esperanza -y en parte una buena realidad- que habría tenido unos efectos extraordinariamente positivos. Nos habría hecho más europeos, más competentes, más modernos, más elevados de espíritu.

También más catalanes.

Probablemente así habría sido, pero en todo caso lo que sí que es cierto es que como mito la Universidad Autónoma impactó en nuestra imaginación.

Todas estas imágenes se hicieron vívidas en el momento de obtener la Autonomía, una Autonomía -un Estatuto de Autonomía- que veíamos como una herramienta de construcción de país tanto desde el punto de vista identitario como del de la creación de un país de progreso colectivo y personal. La Universidad -la de Humboldt y la Autónoma- volvían a tener su sentido.

Eso aún se reforzó por el hecho de que lo que podrían haber sido unas competencias importantes en el campo de la investigación (o eso parecía que iba a ser en el año 1981, en la época del traspaso del IRTA) no lo fueron por la interpretación a la baja de éstas y otras competencias a partir del año 1982. Eso hizo que con el tiempo tuviéramos que llegar a la conclusión de que sólo a través de las Universidades podríamos llevar a cabo una política ambiciosa de investigación.

Yo no he venido -no sería correcto- a aprovechar esta ceremonia para hacer una defensa de la política universitaria de los gobiernos que he presidido desde 1980. Pero para poder decir al final una cosa que creo que sí que se puede decir y que se debe decir, debo dejar claro que durante los últimos años la Universidad catalana ha mejorado muy sensiblemente. Atribuyan el mérito a quien quieran. Atribuyan el mérito principal, si quieren, a las propias universidades, ya que son autónomas y por tanto disponen de un grado importante de capacidad de decisión. Autónomas o totalmente libres en el caso de las privadas. Que la gente, y el propio mundo universitario lo juzgue como quiera, pero que no niegue el gran cambio positivo que ha habido. Porque si lo hace lo que realmente negará será sus posibilidades de futuro. O al menos las rebajará. Será como poner un freno a sus ambiciones y a sus objetivos. Y eso es lo que se debe evitar. Que las propias universidades, o el mundo político por una mala política de prioridades, o la sociedad por indiferencia, o el mundo económico por miopía, o el mundo

mediático por frivolidad, no se den cuenta o hagan ver que no se dan cuenta de que ahora es la hora de un gran salto adelante en el campo de la investigación y de la innovación, y que las universidades juegan el papel principal. Ahora es la hora, no antes. Ahora es la hora porque ahora, y no antes, tenemos más instalaciones, más gente preparada, más dinero, un clima mucho más favorable. Porque se han ido poniendo las bases que ahora lo hacen posible.

Queda mucho por hacer, pero durante los últimos años las cosas han cambiado de una manera que ahora podemos fijarnos objetivos mucho más ambiciosos. Ahora podemos dar un gran salto hacia adelante.

Y como es así, yo creo que ahora uno de los grandes objetivos de Catalunya como país es precisamente este. Es decir, mejorar nuestra docencia en todos los niveles, pero sobre todo en los grados más superiores. Estimular la investigación manteniendo e incrementando el ritmo de los últimos años. Pensemos que en cuatro años se han creado en Catalunya seis centros de investigación de alto nivel, con vocación y ambición, y posibilidades de ser referentes internacionales de primera fila. Y se han consolidado seis más, además de que se han puesto en marcha proyectos muy importantes de largo alcance, aunque de realización lenta, el principal de los cuales es el sincrotón. Es también acelerar el crecimiento -que ya se da, pero que debe incrementarse- del R+D: si ahora subimos un 0,1% anual respecto al PIB, subir desde ahora un 0,15%. Esto está a nuestro alcance. Es ver claro que el crecimiento económico y social -y social- de Catalunya pasa por la apuesta tecnológica y científica. Incluso nuestra identidad nacional lo necesita para su consolidación.

Me alarma ver que cuando se habla de los grandes proyectos que Catalunya se puede proponer para los próximos 6 o 7 años, o 10, se hable poco de ello. Por un lado, tenemos muy metida dentro la idea del espectáculo. De la estética en el sentido peyorativo de la palabra. Por el otro, los objetivos que a menudo nos proponemos son demasiado inmediatistas.

Finalmente, el mundo político tiene -y se comprende- la oreja muy pendiente del clamor popular, con frecuencia de forma justificada. Con frecuencia de forma justificada porque faltan aún cosas que son, diríamos, de primera necesidad. Pero debo decir dos cosas. La primera es que a veces se hacen cosas que realmente no son urgentes ni de real necesidad, pero que se hacen porque lucen o porque se cede a la presión de unos cuantos, o porque parece que puedan dar votos. Y en todo caso, se debe saber combinar las urgencias del momento con la

preparación del futuro. Hace 20-25 años las urgencias eran tan grandes y a veces tan dramáticas que no atenderlas era sacrificar el futuro. Y pasaban por encima de las decisiones y las inversiones de rendimiento más diferido en el tiempo. Recuerdo que cuando se discutieron los nombrados Pactos de la Moncloa -que sin duda contribuyeron decisivamente a la transición democrática y sentaron las bases de todo el progreso político, social y económico que ha venido después- se habló de escuelas y hospitales, de subsidio de desempleo y de pensiones, y de medidas económicas urgentes, pero no se habló ni una palabra de investigación. No era la urgencia del momento. No se estaba en condiciones de ir a fondo por este camino. Ahora ya no es así. Ahora ya debemos ser capaces de equilibrar las prioridades, y de no perder la gran oportunidad que ahora tenemos de progreso, de salto adelante, sobre todo cualitativo. Que en una parte importante pasa a través de las Universidades.

Por todo esto que les digo entenderán que éste es un nuevo motivo para que este Doctorado me resulte no solamente grato sino oportuno. Más que nunca la Universidad -la Universidad en general- por la docencia, por la investigación y por la creación de un espíritu positivo de ciudadanía es una herramienta decisiva de construcción de país.

Permítanme que vuelva a la Ramon Llull. Todo lo que he dicho de la Universidad en general vale para ella, pero la Ramon Llull tiene sin duda algunas particularidades. De algunas ya he hablado. Pero ahora quiero insistir en otras.

En su momento, como ya he dicho antes, la creación de esta Universidad requirió cierto grado de voluntad política e incluso de capacidad para resistir presiones. Eso era por el simple hecho de ser una Universidad privada, y además vinculada con la Iglesia. Dejando de banda que a los fundadores de la Universidad los moviera el deseo de que hubiera una enseñanza de inspiración cristiana, lo cierto es que hicieron un servicio en un sentido muy amplio, concretamente el de asegurar la libertad de opción también en la enseñanza universitaria. En algún momento esto podría haber sido objeto de discusión. Afortunadamente ahora ya se ha superado aquella época, que duró hasta bien entrados los años 80, en la que si a alguno se le quería regatear la libertad de expresión era al pensamiento de inspiración cristiana. Conste que esto también ha pasado -y pasa- en países que no son el nuestro. Por ejemplo, el filósofo francés René Rémond escribía hace un par de años que en Francia sólo hay -hablaba de ahora- una comunidad cultural que era objeto de discriminación, que era, según él, la cristiana.

Sin darme cuenta estoy a punto de desviarme de lo que realmente debo hablarles. Estaba a punto de entrar a hablar de cual es el papel que los sectores más influyentes intelectual, política y mediáticamente quieren asignar al cristianismo en la sociedad. Es un tema actual y de gran alcance, pero del que hoy no toca hablar.

De todas maneras lo que sí quiero recordar es que en la época de la fundación de esta Universidad eso aquí aún coleaba / planeaba y que, por tanto, todos los que intervenimos tuvimos que vencer reticencias. Debemos felicitarnos por haberlo hecho. Después de aquello el camino quedó abierto para más Universidades privadas, bien laicas o poco o mucho de inspiración cristiana. Fue, repito, una buena contribución a la libertad de expresión.

Hay otra característica de esta Universidad digna de ser subrayada, y es la importancia que da a las Humanidades. Eso es bueno, pero me permito decir que aún sería necesario que dedicara más atención. No a unas Humanidades que no tengan en cuenta que nuestro Mundo y nuestro Tiempo están muy marcados por las Ciencias Experimentales y de la salud, por las tecnologías de la información y la comunicación, por la genética y en general por las nuevas tecnologías.

Las Humanidades no pueden estar desligadas. Lo que pedimos es que en el mundo en que estamos haya gente que trabaje en el campo de los valores, de las ideas capaces de configurar una sociedad, de dar sentido a la vida de la gente.

Somos una sociedad rica. Catalunya y toda Europa. Y que ha hecho la mejor distribución de la riqueza de todo el Mundo. Y de ello hemos de estar orgullosos. Y en cambio no somos una sociedad ni ambiciosa ni alegre ni que se sienta segura.

Durante los últimos meses se han producido algunas discusiones en Europa sobre porqué nuestro Continente no avanza más. Les nombraré tres. En todas ellas una universidad como esta tiene cosas que decir.

La primera gira en torno a esta pregunta: ¿Por qué Europa está encallada?

Pregunta que puede tener diversas respuestas, porque no hay una única razón que lo explique. Pero una es ésta, según algunos intelectuales y políticos europeos: porque la filosofía política y social dominante en los años 50 y que impulsó el proceso de unificación está en crisis. La respuesta tenía una derivada más precisa, según la cual quien está en crisis, consecuentemente, son los partidos que impulsaron más decisivamente el proceso y que se inspiraban precisamente en aquellos principios. Es decir, la democracia cristiana y la socialdemocracia.

El segundo debate se centraba en la constatación de que no parece que hoy en Europa haya un móvil moral capaz de movilizar a la gente. ¿Es verdad esto o no lo es? Porque hemos visto grandes multitudes, muy grandes, que han salido a la calle contra, por ejemplo, la guerra de Irak. O contra la globalización. O incluso contra la Unión Europea. Pero esto, ¿ha sido una movilización consistente? ¿Tenía un objetivo claro? ¿Había un proyecto? ¿Era una movilización capaz de desembocar en la definición de una doctrina y de un método, en una acción eficaz? No me atrevo a contestar.

Pero el mundo intelectual y universitario debería dedicar atención, y hacerlo con el espíritu y la mente libres, con libertad de espíritu y sin ser esclavos de las modas. Y con ganas de ayudar a encontrar respuestas, es decir, mojándose.

Hay otro gran tema político, pero antes que nada doctrinal, muy actual hoy en Europa. Y en España. Y en Catalunya. Es el de los derechos individuales y los derechos colectivos. Hace años que sigo con preocupación la evolución que sobre ello hay en Europa. Y también en nuestra casa. Últimamente empieza a haber más conciencia de lo que esto comporta. Del peligro que comporta para Catalunya como identidad, como nación. Y finalmente del peligro que comporta para los ciudadanos de un país que no tiene Estado propio pero al cual, además, se le regatea el carácter de colectividad, o de comunidad. Finalmente son los propios ciudadanos de un país así los que pierden parte de sus derechos, incluso, individuales.

Han sido necesarias algunas declaraciones políticas más bien groseras para que empiece a verse toda la trascendencia práctica de este debate.

He de frenar la tentación que tengo de seguir enumerando temas que una Universidad como esta, que nació con voluntad de afirmación de unos principios y capaz de ir contracorriente, podría e iría bien que debatiera. Pero eso no debe ser propio de un discurso de Doctorado *Honoris Causa*. Puede que haya transgredido las normas. O puede que no. Porque pocas cosas tan positivas podría decir de esta Universidad, y por tanto pocas cosas podrían hacerme sentir tan agradecido por el Doctorado, como decir que esta es una Universidad realmente libre, capaz de profundizar en la reflexión de los grandes temas de nuestro Tiempo. Que es lo que además de una docencia cada vez mejor, deseo que hagan. Tendrán siempre en mí a un humilde, limitado y agradecido colaborador.

6

DISCURS DE EXCMA.
SRA. ESTHER GIMÉNEZ-SALINAS, RECTORA
DE LA UNIVERSITAT RAMON LLULL

Siguin les meves primeres paraules de felicitació per al Molt. Hble. Sr. Jordi Pujol, des d'ara doctor *honoris causa* per aquesta Universitat, a proposta de l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses ESADE, el nomenament que va ser aprovat per la Junta Acadèmica de 10 de juliol de 2003. Així mateix, vull felicitar no només a tots els membres de la Universitat Ramon Llull, sinó també als seus familiars, Molt Hble. Sr. Jordi Pujol, els que són aquí presents i a la resta de ciutadans de Catalunya que comparteixen aquest tan merescut homenatge.

La Junta Acadèmica va prendre aquesta decisió per unanimitat i se sent orgullosa que el President Pujol formi part des d'avui de la nostra comunitat universitària, i sigui una de les divuit persones que han rebut aquesta distinció. Els mèrits i les raons d'investir Jordi Pujol com a doctor *honoris causa* per aquesta Universitat han estat clarament expressades en la *laudatio* realitzada pel Dr. Àngel Castiñeira. Només m'agradaria afegir un petit comentari amb relació al debat que es va produir durant l'esmentada sessió de la Junta Acadèmica. La qüestió plantejada era: si estàvem tan convençuts que la nostra decisió era encertada, per què ens havíem d'esperar uns quants anys per reconèixer-la?

La meva vida com a rectora no és molt llarga, però he de dir que aquest és un dels discursos que més m'ha costat construir. Volia fer un discurs original, personal i, alhora, institucional, cosa evidentment molt difícil en aquest cas. Començava escrivint aquestes línies i, després de la primera plana, les esborrava perquè ho trobava massa fred i distant. Tot seguit recordava els meus inicis com a funcionària del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, l'any 1981, i la il·lusió amb què vàrem començar una nova Administració. Aleshores, m'emocionava tant que el discurs adoptava un to massa personal. I, així com la Penèlope del mite, anava fent i desfent el discurs sense trobar la ponderació necessària.

Finalment, vaig trobar el fil conductor. Un dels moments més importants en la vida acadèmica és la preparació, elaboració i presentació de la tesi doctoral. Va ser llavors que, des d'aquest punt de vista, vaig pensar que Jordi Pujol havia fet una gran tesi doctoral al llarg de la seva vida intitulada: Catalunya.

La va iniciar molt aviat, tant que ni jo mateixa ho recordo, però des del punt de vista formal, podríem dir que *“es va matricular”* un bon dia a l’indret de Tagamanent, al Vallès Oriental, com ell tantes vegades ha explicat. Quan hi va arribar ho va trobar tot destruït, l’església enrunada, les parets plenes de guixades, les masies abandonades, les finestres esbatanades i les portes esbotzades i... Aquell escenari era de tanta desolació que li va provocar un regust amarg. De seguit la seva decisió va ser clara: ajudar a reconstruir el país. Aquest esdeveniment havia de marcar la seva vida i, sens dubte, representa l’inici de la seva *“tesi doctoral”*. *Va ser-hi fidel, hi ha estat fidel i n’és fidel*. En aquest sentit en una ocasió va dir: *El meu programa com a home, el programa de la meua vida, és aquest que arrenca del portal del Tagamanent: construir Catalunya*.

Encara que va encaminar els seus estudis cap a la branca de la Medicina, la seva preparació intel·lectual sempre tenia present aquesta inquietud. En referència això l’historiador J.B. Culla diu de Pujol que *Vint anys abans de ser el President de Catalunya ja sabia que volia ser-ho i es preparava per ser-ho*.

Així, doncs, ja estava *matriculat*, però en el seu cas es va produir un fet molt poc freqüent a la vida universitària: va realitzar una tesi doctoral sense director.

Com tots sabem en el món universitari, s’han de dur a terme els cursos de doctorat per obtenir posteriorment la suficiència investigadora. Ens trobem, doncs, en la seva etapa política, a la qual Pujol anomena *“fer política”*, és a dir, a la necessitat no només de fer país sinó de construir una mentalitat política dels ciutadans.

Jordi Pujol va seguir aquests cursos a tots i a cadascun dels pobles de Catalunya i, més d’un, de dos i de tres ens hem sorprès i, fins i tot avergonyit, quan arribava a un poble o vila i coneixia moltes més anècdotes, qüestions problemàtiques o altres aspectes puntuals de la població que els propis habitants. Com que sobre la metodologia investigadora no hi ha regles escrites, en aquest cas hem de reconèixer que era una manera molt especial, molt particular de compilar la informació. Realment coneixia la terra, l’havia trepitjada.

Avui dia tothom sap que el secret d’un bon treball de recerca rau en un bon equip. Si la recerca no es pot fer d’una forma individual, és evident que encara

menys es pot construir un país tot sol. Per treballar un país, i més quan està malmès, es necessiten eines. Per fer política cal mitjà polític i aquí neix el principal instrument que serà decisiu en el futur immediat: el partit polític, el *pal de paller*, convergència d'inquietuds, d'idees i d'anhelos.

De la mateixa manera, com tot bon metodòleg sap, per construir alguna cosa s'ha d'elaborar un cos doctrinal ideològic i, tal com ens ha recordat el Dr. Castiñeira, els elements bàsics en què Jordi Pujol recolza el seu pensament són l'obertura ideològica, la voluntat de construcció nacional i la mentalitat de govern, sempre tenint en compte que la coherència ideològica restarà supeditada al treball pràctic en nom de l'interès general.

I bé, seguint el símil d'una carrera universitària, Jordi Pujol, precisament, a l'Auditori d'ESADE, va superar l'any 1975 el que nosaltres coneixem com a suficiència investigadora necessària per poder continuar el camí cap al treball decisiu.

Un cop superada aquesta etapa, ve la part més important de tot treball científic. En aquest cas, la realització de la tesi doctoral. Una tesi que Jordi Pujol ha fet llarga, molt llarga, una tesi de *President*, plena d'èxits i també de dificultats. Una tesi en què, no és debades recordar, la nota li anaven posant els ciutadans de Catalunya, els quals elecció rere elecció i fins a sis vegades, li anaven donant els seus vots. I així ho recull el periodista Antich quan escriu *si partim de la premissa que el poble no s'equivoca mai, Jordi Pujol ha estat un president estimat i valorat*.

Us haig de dir que, recordant-vos com a home de Govern, com a president de la Generalitat i sobretot com a creador, impulsor d'un equip de persones que van fer possible un gran somni -l'Autogovern- no puc fer altra cosa que recordar, com tantes altres persones que són avui aquí, els meus inicis. Si alguna cosa caracteritzava aquells equips que començàvem era la il·lusió, il·lusió que ens transmetíeu, com si de cada lletra que escrivíem, de cada document tramitat, de cada moment del nostre dia a dia en depengués el futur del nostre país. No venia d'un moment, perquè de fet ens hi anava la vida, la vida com a País.

La vida com a país, que tan bé descriu Pere Quart, amb ben pocs mots.

PAÍS

*De nit el bes furtivament pastura.
L'esguard inútil. I les mans
se separen com dos germans
que van en cerca de ventura.*

*Pujol i coma i herbei trèmul!
L'aire hi sospira més que mai
en escometre el terratrèmol
l'illa més dolça, el més amat espai.*

País que, en l'Acció de Govern, era el vostre projecte mitjançant el qual pretenia que Catalunya assolís objectius ambiciosos com a País, en els diferents aspectes. S'havia d'avançar en l'autogovern, calia empènyer la llengua, normalitzar-ne l'ús. Calia avançar en el progrés social i econòmic, respectant i potenciant el teixit de Catalunya. Calia contribuir a dinamitzar la societat civil, millorar l'educació, garantir una sanitat pública eficaç i moderna i tantes altres coses que configuren la identitat d'un País.

Amb tot això ha contribuït també a modernitzar Espanya, ja que com diu Carles Sentís, *Jordi Pujol ha presidit la consolidació de l'autonomia i l'estabilitat econòmica de Catalunya. Per a això calia contribuir a l'equilibri econòmic i a la modernització de la resta de l'Estat espanyol, proposta que prové de l'antic catalanisme polític. Ha recolzat governs socialistes i populars i, quan ho va creure oportú, va reivindicar enfront dels uns i dels altres la identitat catalana i les facultats de la Generalitat.*

Evidentment, al llarg del vostre mandat heu tingut defensors i detractors de la vostra obra, la qual respon essencialment al vostre ideari i, en conseqüència, cal reconèixer que alguns aspectes, vitals per a alguns i no tant per a altres, han estat diferentment desenvolupats. El que no se us pot negar, tal com diu l'historiador Josep M. Solé i Sabaté, és que transmeteu autenticitat.

Un dels fets més significatius que, a més, ha despertat un cert interès en altres indrets, és la manera com s'ha fet aquest treball, ja que en el centre de l'acció política ha estat sempre molt present la importància de la convivència, la cohesió

social, en definitiva, ser un sol poble. Certament, els pobles els formen persones concretes, per això sempre heu tingut present el conjunt però no oblidant mai els problemes de la gent, i especialment de les persones amb dificultats.

És difícil trobar una persona tan identificada amb la seva obra. Tan dedicada a una tasca durant tota la vida i sempre conseqüent des de l'adolescència. En efecte, estem davant d'un home que, tal com el descriu Salvador Giner, *és un ciutadà únic* que ha fet una feina única, a la qual ha dedicat tot el seu esforç i energia. Costa de pensar en la generositat d'un lliurament tan desinteressat, sense descans ni defalliment al llarg de tota una vida.

No em correspon a mi resumir l'obra de Jordi Pujol, ja que ha estat extraordinàriament glossada en la *laudatio* del Dr. Castiñeira. Només vull portar a col·lació un article del diari Le Monde publicat el 16 de novembre passat que, amb el títol "Le mythe Pujol", parlava de la contribució feta per Pujol per a refer la maltractada Catalunya. I deia "*Le ciment catalan, c'est lui. Après d'un quart de siècle à la tête de la Généralité, à Barcelone, Jordi Pujol a fait d'une province écrasée par le franquisme, une région européenne*". Avui dia els catalans podem mirar enrere, veure el camí fet i sentir una legítima autoestima com a poble.

Avui, Molt Honorable Senyor, l'investim doctor honoris causa en una Universitat que, com vós mateix heu indicat en les vostres primeres paraules, no sempre ha estat prou compresa i, permeteu-me que hi afegeixi, ni suficientment recolzada.

La particularitat de la URL és que és una universitat molt jove i, alhora, veterana. Es va crear el 1991, encara que els orígens del seu primer centre es remunten al 1864. Per això, si m'ho permeteu, avui faré un paral·lelisme entre el nostre ideari i la vostra figura.

La nostra és una Universitat al servei de la Societat. Efectivament, l'ideari així ho resumeix: *Ha de ser una Universitat amb formació universal, que estigui al servei de la societat catalana, ben arrelada a la nostra terra i oberta sempre a altres cultures i maneres de ser dins de l'estat espanyol, de la CEE i de tot el món.*

No crec que ningú pugui dir que vós no heu estat al servei de la societat. Tant els vostres partidaris com els rivals polítics destaquen la dedicació, el treball, l'esforç i l'afany per aconseguir els objectius que us heu marcat.

No sé si, com heu dit en el vostre discurs, coneixeu molt o poc la figura de Ramon Lull. El nostre patró era un home molt independent, tan independent com ho és aquesta Universitat. El Dr. Eusebi Colomer, en la seva lliçó inaugural del Curs 1994-1995 el descrivia així: *Ramon Lull trenca els motlles. Rodamón amb nostàlgies d'ermità, reformador i utopista arravatat, missioner amb vocació de màrtir, primer autor d'Occident que emprà el romanç com a llenguatge científic i filosòfic, dialèctic subtil, contemplatiu extàtic i, a voltes, fresquíssim poeta. Els trets diversos de la seva personalitat gegantina i sempre original el mostren com un home que féu de la seva vida una revolta constant contra la fador i la mediocritat*".

Hi ha persones que l'anomenen, amb el sentit més elevat del terme, "el Quixot català" (Germans Carreras i Artau), d'altres l'han tractat de "caparrut intel·ligent" i, en el fons, "mig boig". A Lull mateix li agradava aquest joc i s'atorgava gustosament els títol de "Ramon Barbaflorida", "joglar de ver amor e mer valor", "procurador dels infeels" i, fins i tot, aquests dos sobrenoms ben expressius: "Ramon, lo foll" i "Ramon, lo fantàstic". Segurament per tot això no és estrany que se l'hagi proposat com a patró dels informàtics.

Nosaltres som una comunitat universitària de mestres i d'estudiants. És evident que no som 6 milions, però sí 18.000 persones. Orgullosos del nostre sistema, de ser una universitat catalana, de qualitat i excel·lència, i amb clara vocació de servei públic, plenament implicats amb la societat civil, i convençuts de la imprescindible i necessària col·laboració entre el sector públic i privat. En aquest sentit he dit molt sovint que s'ha de trencar una dicotomia impossible de mantenir en el segle XXI. No podem continuar vivint amb fronteres que cada vegada són més fictícies. Hem d'acceptar que estem davant de nous models i, per tant també, de nous models universitaris, que incorporin una visió més àmplia al sistema universitari català. Ja sabem que, per més que es vulgui, l'educació en sí no és mai igualitària i pot també segmentar i establir grans diferències en la qualitat i assoliments educatius, segons nivell d'ingrés, gènere, raça, identitat cultural i localització geogràfica, etc. Per això, avançar tant en l'equitat com en la qualitat és un tema sobre el qual en la nostra societat i, per tant també en la nostra universitat, hem de reflexionar llargament.

I la investigació s'ha de fer pública, s'ha de traspasar, s'ha de comunicar. Aquesta és la raó principal del binomi universitari docència-investigació. Però tornant al paral·lelisme apuntat, és evident que la recerca està ben present en la vostra trajectòria. Vós no heu deixat mai d'investigar sobre Catalunya, cada poble, cada ciutadà, cada racó... Li heu dedicat tota la vida, tot l'esforç, tota l'estimació.

I allò que durant un temps s'investiga, després s'ensenya. Heu practicat la docència des del primer dia, com un bon mestre que transmet coneixements, sensacions. En aquest sentit, doncs, a part del llegat que ens deixareu, heu fet pedagogia de les paraules. Ens heu contagiats del vostre llenguatge fins al punt que, de ben segur, caldrà preparar una nova edició del diccionari de locucions i frases fetes. En el nou diccionari s'hauran d'incloure totes aquelles que han quallat en la nostra parla, frases que al llarg dels mandats s'han anat incorporant en la nostra vida quotidiana.

Expressions que han fet fortuna i s'han convertit en populars. Avui dia és normal utilitzar **"pal de paller"** com a sinònim de guia per aglutinar una idea, consolidar una agrupació; **"Fer País"**. Tots parlem de "fer país"! i és la conseqüència natural d'aconseguir un consens al voltant d'una il·lusió; I quan parlem de **"Construir Catalunya"** sembla que haguem de posar un maó rere l'altre... Això sí, tots junts i de la mà, i els **"sis milions"** com a comunitat de ciutadans que viuen en el nostre país.

I quan volem practicar la tàctica de **"peix al cove"**, no cal que anem al mercat, sinó que sabem que es tracta d'arribar a la meta, aconseguir fites positives, coses útils. I, d'aquesta manera, anar omplint el sarró de mica en mica, sense soroll, sense trencar res, però sempre **"Sumant i mai Restant"**, **"perquè amb les coses de menjar no s'hi juga"**.

Això sí que és Pedagogia de la bona!

Però continuem amb l'ideari de la nostra Universitat i centrem-nos en el seu lema: Ser i Saber. Creiem que encaixa totalment amb la vostra manera de fer. Efectivament, si tenim en compte la tesi doctoral que heu fet sobre Catalunya, penso que coneixeu la nostra terra com ningú. Però vós sabeu que no n'hi ha prou de conèixer-la sinó que se l'ha de sentir: conèixer-la, fer-la nostra i estimar-la perquè cada dia sigui millor.

La nostra Universitat, com totes, vol ser lliure i independent. De fet, segurament l'època de la vida en què som més lliures és quan som joves, perquè com deia Sèneca *el temps és el valor més preuat*.

Jo no sé si al llarg dels vint-i-tres anys de mandat com a president de la Generalitat de Catalunya heu pogut viure la llibertat que tots desitgem. Tot i això penso que no m'erro si em decanto com en una balança pel costat afirmatiu, ja que ser lliure no només implica fer tot allò que vulguem i desitgem, sinó que ser lliure té a veure amb fer tot allò que assumim de forma responsable.

Llibertat implica, doncs, decidir i, quan es decideix, hom està molt sol. La solitud és un sentiment comparable a trobar-se enmig d'una enorme tempesta, sense ningú. Tan sol i tan fort com diu el poeta Rainer Maria Rilke, que vós coneixeu molt bé i que em permetré llegir-vos en la llengua en què va escriure. No en va, durant el vostre mandat, heu estat seixanta vegades a Alemanya, poble que coneixeu bé i admireu, i heu propiciat que, juntament amb Baden-Württemberg, Lombardia i Rhône-Alpes, Catalunya formés part dels 4 motors d'Europa.

VORGEFÜHL

*ICH bin wie eine Fahne von Fernen umgeben.
Ich ahne die Winde, die kommen, und mu_ sie leben,
während die Dinge unten sich noch nicht rühren:
die Türen schlie_en noch sanft, und in den Kaminen ist Stille;
die Fenster zittern noch nicht, und der Staub ist noch schwer.*

*Da wei_ ich die Stürme schon und bin erregt wie das Meer.
Und breite mich aus und falle in mich hinein
und werfe mich ab und bin ganz allein
in dem gro_en Sturm.*

PRESENTIMIENTO

*Soy como una bandera rodeada de distancias.
Los vientos venideros los barrunto y tengo que vivirlos
mientras aún las cosas en lo bajo ni siquiera se rozan:
las puertas aún se cierran suaves y hay calma en las chimeneas;
las ventanas no tiemblan aún y el polvo aún es pesado.*

*Pero yo noto ya las tormentas y como el mar me enarco.
Y me despliego y luego me hundo en mi interior
y me echo a tierra y estoy solo por completo
en la enorme tormenta.*

Aquesta és una Universitat hereva de les universitats cristianes medievals d'arreu d'Europa, abans de la Reforma. En proclamar que volem que la nostra Universitat sigui d'inspiració cristiana, manifestem el nostre ferm propòsit que la nostra Universitat exhali l'esperit que donà vida a les primeres universitats i que infon una certa unitat al pensament d'Europa, des d'on es va difondre després arreu del món. Per tot això, sembla excepcionalment oportú, en un moment en què pretenem obrir-nos a Europa i a la cultura europea, recordar les arrels i la tradicional inspiració cristiana pròpia de la universitat. Per a nosaltres això es tradueix en uns objectius bàsics com són el desenvolupament de l'home i el desenvolupament solidari de la humanitat, insistint especialment en la formació d'homes i de dones en una ètica de la solidaritat.

És obvi que a mi "no em toca" parlar del vostre futur que, evidentment, us auguro encara més brillant i que, sens dubte, estarà lligat a Europa. Per a nosaltres, per a la universitat, el nostre gran repte és anar cap a la convergència europea que té a veure amb la nostra capacitat de crear un conjunt de valors fonamentals com l'equitat i l'accés, la recerca i l'erudició de totes les disciplines com a part integrant de l'educació superior, l'alta qualitat acadèmica, la diversitat cultural i la lingüística, etc.

Com a comunitat universitària, el procés de convergència europea en l'educació superior obre un camí d'extrema transcendència per al sistema universitari. És per això que, tot i les dificultats que comporta un canvi tan important com el que suposa el sistema de Bolònia, és sobretot una gran oportunitat que nosaltres estem convençuts de poder desenvolupar.

Com a Universitat la nostra manera d'entendre el món de la internacionalització va més enllà d'Europa. Mai no està de més tenir present la tasca que els jesuïtes han fet arreu del món i molt especialment a Amèrica Llatina, amb qui ens uneixen tants vincles. La seva acció en països amb tantes mancances com Nicaragua, Guatemala o El Salvador la seva tasca és més encomiable. En

aquest sentit crec que mai hem deixat de recordar persones com el P. Ignacio Ellacuría així com les altres persones de la seva comunitat que van ser assassinades el 1989 a causa de la ignorància, la violència i la intolerància...i amb tots aquells que de manera anònima però obstinada treballen incansablement cada dia per aconseguir una societat més justa.

A nosaltres ens toca educar per a la no-violència. No en va el tema de la lliçó inaugural d'aquest curs pronunciada pel Dr. Arcadi Oliveres fou "Dolguts per la guerra, implicats per la pau". Però també ens toca investigar com resoldre els conflictes provocats pel fenomen de la globalització. La nostra societat ha de ser capaç de refer-se, d'acceptar i interioritzar els canvis que han estat promoguts per les TIC, les noves tecnologies de la informació i la comunicació, i aconseguir que la cada vegada més gran fossa que separa el primer i el tercer món es vagi fent petita, tan petita que aconseguim un món més just.

Com a rectora -en femení- no vull, per acabar, deixar de dir que també hem d'investigar una manera més eficaç de defensar els drets de les dones perquè la hipotètica igualtat a la qual sembla que anem arribant no costi cap més vida.

Tots aquests anhels, tots aquests desigs, tots aquests compromisos entronquen en bona mesura amb el seu mestratge, Molt Hble. Sr. Jordi Pujol. És per la qual cosa, considerant la importància i envergadura de la seva obra, que en termes universitaris assoliria, amb tota seguretat, la valoració CUM LAUDE, per l'amplitud, rigor i ambició.

Molt Hble. Sr. Jordi Pujol, la Universitat Ramon Llull us vol dir que avui "**sí que toca**". Així doncs, hem de canviar el sentit de la vostra tan coneguda frase "**això no toca**" i ens haurà d'acceptar que, per una vegada, siguem nosaltres qui decidim.

És per això que en nom del claustre de la Universitat Ramon Llull, Molt Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley, he tingut l'honor de conferir-li el doctorat *honoris causa*.

Moltes gràcies.

7

DISCURSO DE L'EXCMA.
SRA. ESTHER GIMÉNEZ-SALINAS, RECTORA
DE LA UNIVERSITAT RAMON LLULL.

Sean mis primeras palabras de felicitación para el M. Hble. Sr. Jordi Pujol, desde ahora Doctor *Honoris Causa* por esta Universidad, a propuesta de la Escuela Superior de Administración y Dirección de Empresas ESADE, nombramiento que fue aprobado por la Junta Académica del 10 de julio de 2003. Asimismo, quiero felicitar no sólo a todos los miembros de la Universidad Ramon Llull, sino también a sus familiares, M. Hble. Sr. Jordi Pujol, a los que están aquí presentes y al resto de ciudadanos de Catalunya que comparten este tan merecido homenaje.

La Junta Académica tomó esta decisión por unanimidad y se siente orgullosa de que el Presidente Pujol forme parte desde hoy de nuestra comunidad universitaria y sea una de las dieciocho personas que han recibido esta distinción. Los méritos y las razones de investir a Jordi Pujol como Doctor *Honoris Causa* por esta Universidad han sido claramente expresados en la laudatio realizada por el Dr. Àngel Castiñeira. Sólo me gustaría añadir un pequeño comentario en relación al debate que se produjo durante la mencionada sesión de la Junta Académica. La cuestión planteada fue: si estábamos tan convencidos de que nuestra decisión era acertada, ¿por qué debíamos esperar unos cuantos años para reconocerla?

Mi vida como Rectora no es muy larga, pero debo decir que éste es uno de los discursos que más me ha costado escribir. Quería hacer un discurso original, personal y a la vez institucional, cosa evidentemente muy difícil en este caso. Empezaba escribiendo estas líneas y, después de la primera página, las borraba porque las encontraba demasiado frías y distantes. A continuación recordaba mis inicios como funcionaria del Departamento de Justicia de la Generalitat de Catalunya, en el año 1981, y la ilusión con que comenzamos una nueva Administración. Entonces me emocionaba tanto que el discurso adoptaba un tono demasiado personal. Y así, como la Penélope del mito, iba haciendo y deshaciendo el discurso sin encontrar la ponderación necesaria.

Finalmente encontré el hilo conductor. Uno de los momentos más importantes en la vida académica es la preparación, elaboración y presentación de la tesis doctoral. Fue entonces cuando, desde este punto de vista, pensé que Jordi Pujol había hecho una gran tesis doctoral a lo largo de su vida titulada: Catalunya.

La inicié muy pronto, tanto que ni yo misma lo recuerdo, pero desde el punto de vista formal podríamos decir que *“se matriculó”* un buen día en Tagamanent, en el Vallès Oriental, como él tantas veces ha explicado. Cuando llegé allí lo encontré todo destrozado, la iglesia en ruinas, las paredes llenas de pintadas, las masías abandonadas, las ventanas abiertas de par en par y las puertas hechas añicos... Aquel escenario era tan desolador que le dejó un sabor amargo. Enseguida su decisión fue clara: ayudar a reconstruir el país. Este acontecimiento tenía que marcar su vida y, sin duda, representa el inicio de su *“tesis doctoral”*. *Fue fiel, ha sido fiel y es fiel*. En este sentido en una ocasión dijo: *Mi programa como hombre, el programa de mi vida, es este que parte del portal del Tagamanent: construir Catalunya.*

Aunque encaminó sus estudios hacia el campo de la Medicina, su preparación intelectual siempre tuvo presente esta inquietud. En referencia a esto, el historiador J.B. Culla dice de Pujol que *veinte años antes de ser el Presidente de Catalunya ya sabía que quería serlo y se preparaba para serlo.*

Así, pues, ya estaba *matriculado*, pero en su caso se produjo un hecho muy poco frecuente en la vida universitaria: realizó una tesis doctoral sin director.

Como todos sabemos en el mundo universitario, se han de llevar a cabo los cursos de Doctorado para obtener posteriormente la suficiencia investigadora. Nos encontramos, pues, en su etapa política, a la que Pujol llama *“hacer política”*, es decir, a la necesidad no sólo de hacer país sino de construir una mentalidad política de los ciudadanos.

Jordi Pujol siguió estos cursos en todos y cada uno de los pueblos de Catalunya y, más de uno, dos y tres nos hemos sorprendido, e incluso nos hemos sentido avergonzados, cuando llegaba a un pueblo y conocía muchas más anécdotas, cuestiones problemáticas u otros aspectos puntuales de la población que sus propios habitantes. Como sobre la metodología investigadora no hay reglas escritas, en este caso debemos reconocer que era una forma muy especial, muy particular, de compilar información. Realmente conocía la tierra, la había pisado.

Hoy en día todo el mundo sabe que el secreto de un buen trabajo de investigación reside en un buen equipo. Si la investigación no se puede hacer de forma individual, es evidente que aún menos se puede construir un país por sí solo. Para trabajar un país, y más cuando está maltrecho, se necesitan herramientas. Para

hacer política se necesita un medio político, y aquí nace el principal instrumento que será decisivo en el futuro inmediato: el partido político, *el pal de paller*, convergencia de inquietudes, de ideas y de anhelos.

De la misma manera, como todo buen metodólogo sabe, para construir alguna cosa se debe elaborar un cuerpo doctrinal ideológico y, tal como nos ha recordado el Dr. Castiñeira, los elementos básicos en los que Jordi Pujol apoya su pensamiento son la obertura ideológica, la voluntad de construcción nacional y la mentalidad de gobierno, siempre teniendo en cuenta que la coherencia ideológica queda supeditada al trabajo práctico en nombre del interés general.

Y bien, siguiendo el símil de una carrera universitaria, Jordi Pujol, precisamente en el Auditorio de ESADE, superó en el año 1975 lo que nosotros conocemos como suficiencia investigadora necesaria para poder continuar el camino hacia el trabajo decisivo.

Una vez superada esta etapa, viene la parte más importante de todo trabajo científico. En este caso, la realización de la tesis doctoral. Una tesis que Jordi Pujol ha hecho larga, muy larga, una tesis de *Presidente*, repleta de éxitos y también de dificultades. Una tesis en la que, no está de más recordar, la nota se la iban poniendo los ciudadanos de Catalunya, los que, elección tras elección y hasta seis veces, le iban dando sus votos. Y así lo recoge el periodista Antich cuando escribe *si partimos de la premisa de que el pueblo no se equivoca nunca, Jordi Pujol ha sido un Presidente querido y valorado*.

Debo decir que, recordándoos como hombre de Gobierno, como Presidente de la Generalitat y sobre todo como creador, impulsor de un equipo de personas que hicieron posible un gran sueño -el Autogobierno-, no puedo hacer otra cosa que recordar, como tantas otras personas que hoy están aquí, mis inicios. Si alguna cosa caracterizaba a aquellos equipos que empezábamos era la ilusión, ilusión que nos transmitía, como si de cada letra que escribíamos, de cada documento tramitado, de cada momento de nuestro día a día, dependiera el futuro de nuestro país. No obstante, no nos venía de un momento, porque de hecho nos iba la vida, la vida como País.

La vida como país, que tan bien describe Pere Quart, con muy pocas palabras.

PAÍS

*De nit el bes furtivament pastura.
L'esguard inútil. I les mans
se separen com dos germans
que van en cerca de ventura.*

*Pujol i coma i herbei trèmul!
L'aire hi sospira més que mai
en escometre el terratrèmol
l'illa més dolça, el més amat espai.*

País que, en la Acción de Gobierno, era el proyecto mediante el cual pretendía que Catalunya alcanzara objetivos ambiciosos como País, en los diferentes aspectos. Se tenía que avanzar en el autogobierno, era necesario potenciar la lengua, normalizando su uso. Se debía avanzar en el progreso social y económico, respetando y potenciando el tejido de Catalunya. Se tenía que contribuir a dinamizar la sociedad civil, mejorar la educación, garantizar una sanidad pública eficaz y moderna, y tantas otras cosas que configuran la identidad de un País.

Con todo ello ha contribuido también a modernizar España ya que, como dice Carles Sentís, *Jordi Pujol ha presidido la consolidación de la autonomía y la estabilidad económica de Catalunya. Para ello era necesario contribuir al equilibrio económico y a la modernización del resto del Estado español, propuesta que proviene del antiguo catalanismo político. Ha dado apoyo a gobiernos socialistas y populares y, cuando lo creyó oportuno, reivindicó frente a unos y a otros la identidad catalana y las facultades de la Generalitat.*

Evidentemente, a lo largo de su mandato ha tenido defensores y detractores de su obra, la que responde esencialmente a su ideario y, en consecuencia, se debe reconocer que algunos aspectos, vitales para algunos y no tanto para otros, han sido desarrollados de forma diferente. Lo que no se le puede negar, tal como dice el historiador Josep M. Solé i Sabaté, es que transmite autenticidad.

Uno de los hechos más significativos que, además, ha despertado un cierto interés en algunos recodos, es la manera en que se ha hecho este trabajo, ya que en el centro de la acción política ha estado siempre muy presente la importancia de la convivencia, la cohesión social, en definitiva, el ser un solo pueblo. Ciertamente, los pueblos los forman personas concretas, por eso siempre ha tenido presente el

conjunto pero no olvidando nunca los problemas de la gente, especialmente los de las personas con dificultades.

Es difícil encontrar una persona tan identificada con su obra. Tan dedicada a una tarea durante toda su vida y siempre consecuente desde la adolescencia. En efecto, estamos ante un hombre que, tal como describe Salvador Giner, *es un ciudadano único* que ha hecho un trabajo único, al que ha dedicado todo su esfuerzo y energía. Cuesta pensar en la generosidad de una entrega tan desinteresada, sin descanso ni desfallecimiento a lo largo de toda una vida.

No me corresponde a mí resumir la obra de Jordi Pujol, ya que ha sido extraordinariamente glosada en la *laudatio* del Dr. Castiñeira. Sólo quiero hacer referencia a un artículo del diario Le Monde publicado el 16 de noviembre pasado que, con el título "Le mythe Pujol", hablaba de la contribución hecha por Pujol para rehacer a la maltratada Catalunya. Y decía: "*Le ciment catalan, c'est lui. Après d'un quart de siècle à la tête de la Généralité, à Barcelone, Jordi Pujol a fait d'une province écrasée par le franquisme, une région européenne*". Hoy en día los catalanes podemos mirar atrás, ver el camino hecho y sentir una legítima autoestima como pueblo.

Hoy, Muy Honorable Señor, lo investimos Doctor *Honoris Causa* en una Universidad que, como usted mismo ha indicado en sus primeras palabras, no siempre ha sido comprendida y, permítanme que añada, ni suficientemente apoyada.

La particularidad de la URL es que es una universidad muy joven y, a la vez, veterana. Se creó en 1991, aunque los orígenes de su primer centro se remontan a 1864. Por eso, si me lo permite, hoy haré un paralelismo entre nuestro ideario y su figura.

La nuestra es una Universidad al servicio de la sociedad. Efectivamente, el ideario así lo resume: *Debe ser una Universidad con formación universal, que esté al servicio de la sociedad catalana, bien arraigada en nuestra tierra y abierta siempre a otras culturas y formas de ser dentro del estado español, de la CEE y de todo el mundo.*

No creo que nadie pueda decir que usted no ha estado al servicio de la sociedad. Tanto sus partidarios como sus rivales políticos destacan la dedicación, el trabajo, el esfuerzo y el afán por conseguir los objetivos que se ha marcado.

No sé si, como ha dicho en su discurso, conoce mucho o poco la figura de Ramon Llull. Nuestro patrón era un hombre muy independiente, tan independiente como esta Universidad. El Dr. Eusebi Colomer, en su lección inaugural del curso 1994-95 lo describía así: *“Ramon Llull rompe moldes. Trotamundos con nostalgias de ermitaño, reformador y utopista arrebatado, misionero con vocación de mártir, primer autor de Occidente que utilizó el romance como lenguaje científico y filosófico, dialéctico sutil, contemplativo extático y, a veces, fresquísimo poeta. Los rasgos diversos de su personalidad gigantesca y siempre original lo muestran como un hombre que hizo de su vida una sublevación constante contra la insipidez y la mediocridad”*.

Hay personas que lo llaman, en el sentido más elevado de la palabra, “el Quijote catalán” (Hermanos Carreras i Artau), otros lo han tratado de “testarudo inteligente” y, en el fondo, “medio loco”. A Llull mismo le gustaba este juego y se otorgaba gustosamente los títulos de “Ramon Barbaflorida”, “joglar de ver amor e mer valor”, “procurador dels infeels” e, incluso, estos dos expresivos sobrenombres: “Ramon, lo foll” y “Ramon, lo fantàstic”. Seguramente por todo eso no es extraño que se le haya propuesto como patrón de los informáticos.

Nosotros somos una comunidad universitaria de maestros y estudiantes. Es evidente que no somos 6 millones, pero sí 18.000 personas. Orgullosos de nuestro sistema, de ser una universidad catalana, de calidad y excelencia, y con clara vocación de servicio público, plenamente implicados en la sociedad civil y convencidos de la imprescindible y necesaria colaboración entre el sector público y privado. En este sentido he dicho muy a menudo que se debe romper una dicotomía imposible de mantener en el siglo XXI. No podemos continuar viviendo con fronteras que cada méz son mas ficticias. Debemos aceptar que estamos ante nuevos modelos y, por tanto también, ante nuevos modelos universitarios que incorporen una visión más amplia al sistema universitario catalán. Ya sabemos que, por más que se quiera, la educación en sí no es nunca igualitaria y puede también segmentar y establecer grandes diferencias en la calidad y logros educativos según nivel de ingresos, género, raza, identidad cultural y localización geográfica, etc. Por eso, avanzar tanto en la equidad como en la calidad es un tema sobre el que en nuestra sociedad, y por tanto también en nuestra universidad, tenemos que reflexionar largamente.

Y la investigación debe hacerse pública, debe traspasarse, debe comunicarse. Esta es la razón principal del binomio universitario docencia-investigación. Pero volviendo al paralelismo apuntado, es evidente que la investigación está bien presente en su trayectoria. Usted no ha dejado nunca de

investigar sobre Catalunya, cada pueblo, cada ciudadano, cada rincón... Le ha dedicado toda la vida, todo su esfuerzo, todo su cariño.

Y aquello que durante un tiempo se investiga, después se enseña. Ha practicado la docencia desde el primer día, como un buen maestro que transmite conocimientos, sensaciones. En este sentido, pues, a parte del legado que nos dejará, ha hecho pedagogía de las palabras. Nos ha contagiado de su lenguaje hasta tal punto que, con toda seguridad, será necesario preparar una nueva edición del diccionario de locuciones y frases hechas. En el nuevo diccionario tendrán que incluir todas aquellas que han cuajado en nuestra habla, frases que a lo largo de sus mandatos se han ido incorporando en nuestra vida cotidiana.

Expresiones que han hecho fortuna y han pasado a ser populares. Hoy en día es normal utilizar “pal de paller” como sinónimo de guía para aglutinar una idea, consolidar una agrupación; “fer País”. Todos hablamos de “fer país”! y es la consecuencia natural de conseguir un consenso alrededor de una ilusión; y cuando hablamos de “construir Catalunya” parece que tengamos que poner un ladrillo detrás de otro.. Eso sí, todos juntos y de la mano, y los “sis milions” como una comunidad de ciudadanos que viven en nuestro país.

Y cuando queremos practicar la táctica del “peix al cove”, no hace falta que vayamos al mercado, sino que sabemos que se trata de llegar a la meta, de conseguir objetivos positivos, cosas útiles. Y, de esta manera, ir llenando el zurrón poco a poco, sin ruido, sin romper nada, pero siempre “Sumant i mai restant”, “perquè amb les coses de menjar no s’hi juga”.

¡Eso sí que es pedagogía de la buena!

Pero continuemos con el ideario de nuestra Universidad y centrémonos en su lema: Ser y Saber. Creemos que encaja totalmente con su manera de hacer las cosas. Efectivamente, si tenemos en cuenta la tesis doctoral que ha hecho sobre Catalunya, pienso que conoce nuestra tierra como nadie. Pero usted sabe que no es suficiente con conocerla, sino que hay que sentirla: conocerla, hacerla nuestra y quererla para que cada día sea mejor.

Nuestra Universidad, como todas, quiere ser libre e independiente. De hecho, seguramente la época de la vida en la que somos más libres es cuando somos jóvenes porque, como decía Séneca, *el tiempo es el valor más preciado*.

Yo no sé si a lo largo de los veintitrés años de mandato como Presidente de la Generalitat de Catalunya ha podido vivir la libertad que todos deseamos. Aún así, pienso que no me equivoco si me decanto como en una balanza por el lado positivo, ya que ser libre no sólo implica hacer todo aquello que queremos y deseamos, sino que ser libre tiene que ver con hacer todo aquello que asumimos de forma responsable.

La libertad implica, entonces, decidir y, cuando se decide, uno está solo. La soledad es un sentimiento comparable a encontrarse en medio de una enorme tormenta sin nadie. Tan solo y tan fuerte como dice el poeta Rainer Maria Rilke, que usted conoce muy bien y que me permitiré leerle en su lengua originaria. No en vano, durante su mandato, ha estado sesenta veces en Alemania, pueblo que conoce bien y admira, y ha propiciado que, junto a Baden-Württemberg, Lombardía y Rhône-Alpes, Catalunya forme parte de los 4 motores de Europa.

VORGEFÜHL

*ICH bin wie eine Fahne von Fernen umgeben.
Ich ahne die Winde, die kommen, und mu_ sie leben,
während die Dinge unten sich noch nicht rühren:
die Türen schlie_en noch sanft, und in den Kaminen ist Stille;
die Fenster zittern noch nicht, und der Staub ist noch schwer.*

*Da wei_ ich die Stürme schon und bin erregt wie das Meer.
Und breite mich aus und falle in mich hinein
und werfe mich ab und bin ganz allein
in dem gro_en Sturm.*

PRESENTIMIENTO

*Soy como una bandera rodeada de distancias.
Los vientos venideros los barrunto y tengo que vivirlos
mientras aún las cosas en lo bajo ni siquiera se rozan:
las puertas aún se cierran suaves y hay calma en las chimeneas;
las ventanas no tiemblan aún y el polvo aún es pesado.*

*Pero yo noto ya las tormentas y como el mar me enarco.
Y me despliego y luego me hundo en mi interior
y me echo a tierra y estoy solo por completo
en la enorme tormenta.*

Esta es una Universidad heredera de las universidades cristianas medievales de toda Europa, antes de la Reforma. Al proclamar que queremos que nuestra Universidad sea de inspiración cristiana, manifestamos nuestro firme propósito de que nuestra Universidad exhale el espíritu que dio vida a las primeras universidades y que infunde una cierta unidad al pensamiento de Europa, desde donde se difundió después por todo el mundo. Por todo ello, parece excepcionalmente oportuno, en un momento en que pretendemos abrirnos a Europa y a la cultura europea, recordar las raíces y la tradicional inspiración cristiana propia de la universidad. Para nosotros esto se traduce en unos objetivos básicos como son el desarrollo del hombre y el desarrollo solidario de la humanidad, insistiendo especialmente en la formación de hombres y mujeres en una ética de la solidaridad.

Es obvio que a mí “no me toca” hablar de su futuro que, evidentemente, auguro aún más brillante y que, sin duda, estará ligado a Europa. Para nosotros, para la universidad, nuestro gran reto es ir hacia la convergencia europea que tiene que ver con nuestra capacidad de crear un conjunto de valores fundamentales como la equidad y el acceso, la investigación y la erudición de todas las disciplinas como parte integrante de la educación superior, la alta calidad académica, la diversidad cultural y la lingüística, etc.

Como comunidad universitaria, el proceso de convergencia europea en la educación superior abre un camino de extrema trascendencia para el sistema universitario. Es por eso que, a pesar de las dificultades que comporta un cambio tan importante como el que supone el sistema de Bolonia, es sobre todo una gran oportunidad que nosotros estamos convencidos de poder aprovechar.

Como Universidad, nuestra manera de entender el mundo de la internacionalización va más allá de Europa. Nunca está de más tener presente la tarea que los jesuitas han llevado a cabo en todo el mundo y, muy especialmente, en América Latina, a la que nos unen tantos vínculos. Su acción en países con tantas carencias como Nicaragua, Guatemala o El Salvador es encomiable. En ese sentido creo que nunca debemos dejar de recordar a personas como el P. Ignacio Ellacuría así como a otras personas de su comunidad que fueron asesinadas en 1989 a causa de la ignorancia, la violencia y la intolerancia... y a todos aquellos que, de manera anónima pero obstinada, trabajan incansablemente cada día para conseguir una sociedad más justa.

A nosotros nos toca educar para la no-violencia. No en vano el tema de la lección inaugural de este curso pronunciada por el Dr. Arcadi Oliveres fue “Dolidos

por la guerra, implicados por la paz". Pero también nos toca investigar cómo resolver los conflictos provocados por el fenómeno de la globalización. Nuestra sociedad tiene que ser capaz de rehacerse, aceptar e interiorizar los cambios que han sido promovidos por las TIC, las nuevas tecnologías de la información y la comunicación, y conseguir que el foso cada vez mayor que separa el primer y el tercer mundo se vaya haciendo pequeño, tan pequeño que tengamos un mundo más justo.

Como Rectora -en femenino- no quiero, para acabar, dejar de decir que también debemos investigar una forma más eficaz de defender los derechos de las mujeres, para que la hipotética igualdad a la que parece que vamos llegando no cueste ninguna vida más.

Todos estos anhelos, todos estos deseos, todos estos compromisos entroncan en buena medida con su enseñanza, M. Hble. Sr. Jordi Pujol. Por lo cual, considerando la importancia y la envergadura de su obra, que en términos universitarios alcanzaría, con toda seguridad, la valoración CUM LAUDE por su amplitud, rigor y ambición.

M. Hble. Sr. Jordi Pujol, la Universidad Ramon Llull os quire decir que hoy "sí que toca". Así pues, debemos cambiar el sentido de su tan conocida frase "això no toca" y tendrá que aceptar que, por una vez, seamos nosotros quienes decidamos.

Es por todo esto que, en nombre del claustro de la Universidad Ramon Llull, M. Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley, he tenido el honor de conferirle el Doctorado *Honoris Causa*.

Muchas gracias.